

קבץ על יד

דברים שבכתב היוצאים לאור בפעם הראשונה

סדרה חדשה ספר כה (לה)

אסופה בענייני תפילה, שירה ופיוט

לזכר עזרא פליישר ז"ל

הוצאת מקיצי נרדמים
ירושלים תשע"ז

תוכן העניינים

1	דפים חדשים מ'סידור השם המפורש' יוצאים לאור על ידי ורד רזיאל קרצ'מר ואורי ארליך
23	קטעים ממערכות יוצר ליום הכיפורים לר' שלמה סולימן אלסנג'ארי יוצאים לאור על ידי עדן הכהן
77	מערכת יוצר לשמחת תורה המיוסדת על תהלים קיט ליוסף אבן אביתור יוצאת לאור על ידי יהושע גרנט
127	שרידי קרובות י"ח המיוחסות לר' יוסף אבן אביתור יוצאים לאור על ידי אבי שמידמן
157	סליחות חדשות ליוסף אבן אביתור וליצחק בן לוי אבן מר שאול יוצאות לאור על ידי אריאל זינדר
209	'הושענא אל מריח ערוגת גני': קדושת י"ח להושענא רבה מאת דוסא החזן בירבי יהושע יוצאת לאור על ידי מיכאל רנד
235	פיוטי ר' יעקוב אלאעין יוצאים לאור על ידי שרה כהן
297	שירי יחזקאל הכהן בן עלי יוצאים לאור על ידי טובה בארי
361	מכתב אל ר' אברהם החסיד ובו שבח התפילה בפסטאט יוצא לאור על ידי מרדכי עקיבא פרידמן
383	השלמה לפירוש הפיוטים בספר ערוגת הבשם יוצאת לאור על ידי שמחה עמנואל
393	'תהלה': בקשת אותיות מאת ר' יהוסף האזובי יוצאת לאור על ידי בנימין בר-תקוה
435	קובץ משלים מאשכנז מימי הביניים יוצא לאור על ידי שולמית אליצור

קטעים ממערכות יוצר ליום הכיפורים לר' שלמה סולימן אלסנג'ארי

יוצאים לאור על ידי עדה הכהן

מבוא

ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי, פייטן שחי במחצית השנייה של המאה התשיעית ובראשית המאה העשירית בקהילה ארץ-ישראלית ששכנה בתחומי ארץ ישראל או בסמוך לגבולותיה, הוא היוצר הקדום ביותר שמחזור היוצרות השנתי שכתב הגיע לידינו כמעט במלואו.¹ בצד מחזור היוצרות לשבתות השנה של שלמה סולימן שהותאם לסדר הקריאה השנתי בפרשיות התורה,² העמיד הפייטן מערכות יוצר מפוארות לרוב מועדי השנה,³ וביניהן מתייחדים בפארם ובהיקפם פיוטי היוצר שכתב הפייטן ליום הכיפורים. קטעי יוצר אלו שכיחים ביותר בכתבי היד שעלו מן הגניזה הקהירית, אף שדומה כי אין הם מצויים אף לא בכתב יד אחד שמוצאו איננו בגניזה.⁴

* מאמר זה הוא חלק ממפעל ההדרת יוצרותיו של שלמה סולימן שנתמך על ידי מענק של הקרן הלאומית למדע (מענקים מס' 886/05; 174/07). המחקר התנהל בהנחייתה של מורתי, פרופסור שולמית אליצור, שאף קראה מאמר זה וסייעה לגיבושו בהערות מאירות עיניים. מורנו ורבנו, פרופסור עזרא פליישר ז"ל, ליווה את צעדיו הראשונים של המחקר והעניק לו את השראתו ואת ברכתו הטובה. כי ממנו הכול ומידו נתנו לו. פרות המחקר רואים אור בזכות האפשרות להשתמש במאגר המידע של המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר, בעזרתה הנדיבה והיעילה של ד"ר שרה כהן העמלה במפעל על קטלוג כתבי הגניזה. ברכת הודאה לעובדי המכון לתצלומי כתבי יד עבריים על עזרתם האדיבה והמתמדת. תודתי אמורה גם לכל הספריות שבאוצרותיהן השתמשתי על הרשות לפרסם את הפיוטים המוהדרים במאמר זה, ולאחרים המקוונים של מפעל פרידברג ושל ספריית הבודליאנה באוקספורד שבהם נסתייעתי בקריאת כתבי היד. קיצורים ביבליוגרפיים קבועים המשמשים במאמר הם: פליישר, שירת הקודש – ע' פליישר, שירת הקודש העברית בימי הביניים, ירושלים 1975; פליישר, היוצרות – ע' פליישר, היוצרות בהתהוותם והתפתחותם, ירושלים תשמ"ד; הכהן, סולימן: קדושתאות – ע' הכהן, 'קדושתאותיו של ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי למועדי השנה', חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים, ירושלים תשס"ד, א-ב; הכהן, סולימן: יוצרות – מהדורת מחזור היוצרות של שלמה סולימן לפרשות השבוע שאני עומד לפרסם אי"ה בעת הקרובה.

1 על שלמה סולימן ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 324; פליישר, היוצרות, עמ' 191–193 ועל פי המפתח; הכהן, סולימן: קדושתאות.

2 פיוטים רבים ממחזור היוצרות של שלמה סולימן ראו אור בידי פליישר, היוצרות, על פי המפתח. ההדרתו של מחזור יוצרות זה נשלמה על ידי, והוא עתיד לראות אור אי"ה בעת הקרובה.

3 ראו לפי שעה: ע' הכהן, 'קטעי יוצר חדשים לחג הפסח לר' שלמה סולימן אלסנג'ארי, בתוך: א' בזק (עורך), בחג המצות: קובץ מאמרים על חג הפסח, אלון שבות תשע"ה, 303–326.

4 בסיוע מאגרי המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם פרופ' עזרא פליישר שליד האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, איתרתי 25 העתקות בגניזה של גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי', 35 העתקות של גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה', 20 העתקות של הזולת

תחילה יש להבהיר כי בניגוד להרבה ממערכות היוצר של שלמה סולימן לפרשיות התורה, אשר רבות מהן שרדו בכתבי היד של הגניזה הקהירית בשלמותן ובהרכבן המקורי,⁵ אף לא אחת ממערכות היוצר שכתב סולימן ליום הכיפורים הגיעה אלינו בשלמותה, כך שאיננו מסוגלים לקבוע מה היה הרכבן המקורי של מערכות היוצר הללו. עם זאת הגיעו לידינו כמה כתבי יד מקיפים שבהם מועתקים זה בצד זה מרכיבים ממערכות יוצר של סולימן ליום הכיפורים, והעיון בהם מאפשר לנו לייחס לשלמה סולימן, ברמות משתנות של ביטחון, קטעי יוצר רבים ליום הכיפורים. כתב יד שכזה הוא כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58, המחזיק את שני גופי היוצר שכתב שלמה סולימן ליום הכיפורים, את האופן 'תרשישי מעלה' שנראה לייחס לו, ופיוטי מאורה, אהבה ('שמש צדקה מעמך' ו'יום אשר בחרת לידיך') וזולת ('אם עווננו ענו בנו ענייה') המיוחסים לפייטן בוודאוו. בדומה מחזיקים כ"י אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95.23, דפים 32–33 והמשכו שם, Heb. e. 96.19, דפים 25–26, את האופן 'תרשישי מעלה' המיוחס לסולימן, את המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידיך', את הזולת של הפייטן ליום הכיפורים 'אשמה למחות מיוצאי ירך', מי כמוכה 'מי כמכה אדון הסליחות' שסביר לייחס לפייטן ואת פיוט יי מלכנו של סולימן ליום הכיפורים 'סברנו ותוחלתנו'. על אותה דרך מחזיקים כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 109.113 והמשכו שם T-S NS 125.29 את פיוטי הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' ו'אם עווננו ענו בנו ענייה' המיוחסים בוודאוו לסולימן, פיוט מי כמוכה שנראה לייחס לו ואת פיוטי יי מלכנו וְעַד מתי המיוסדים על חתימת הפייטן.⁶ מכל מקום, הממצאים העולים מכתבי היד השונים מצביעים על כך ששלמה

'אשמה למחות מיוצאי ירך' וכן 36 העתקות של הזולת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'. מניין ההעתקות מתחשב במקרים שבהם עלה בידי להצביע בביטחון יחסי על כתבי יד שונים שהיו במקורם חלק מהעתקה אחת. סך קטעי הגניזה שהשתמשתי בהם בההדרת הפיוטים שלפנינו הוא 138 קטעים. פיוטיו של שלמה סולימן אינם מופיעים במחזורים אירופיים, פרט לזולת לשקלים 'אתויי צוען' המיוחס לשלמה סולימן והמועתק במחזור חיוונים (מחזור חיוונים: כמנהג המערביים שנתגוררו בסיזיליא, קושטאנדינה שמ"ה [1585], עמ' יח–ט). עם זאת, כמה מפיוטיו של סולימן הגיעו לקהילות דוברות פרסית-יהודית ועם נתיבי הגירתן הגיעו עד לחצי האי קרים. ראו: ע' הכהן, 'לשאלת תפוצת קדושתאותיו של ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי ולתולדות מחקר פייטנותו', מחקרי ירושלים בספרות עברית, כא (תשס"ז), עמ' 47–89.

5 כאלה הם למשל, כ"י אוקספורד, בודליאנה (2712/12) Heb. e. 39.12, דפים 75–80; כ"י אוקספורד, בודליאנה (2721/2) Heb. e. 41.2, דפים 11–38 וכ"י אוקספורד, בודליאנה (2719/3) Heb. g. 5.3, דפים 15–35, שהם טומוסים מקיפים המחזיקים מערכות יוצר שלמות של שלמה סולימן. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק שלישי.

6 לאלו יש להוסיף כתבי היד שמחזיקים מרכיבים בודדים מסופה של מערכת היוצר של סולימן, אך כוללים גם את ראשיתה של הקדושתא המפוארת שכתב הפייטן לשחרית של יום הכיפורים 'למנצח אנצח בניצוח חביבך' (ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, ב, עמ' 213–227). כאלו הם,

סולימן כתב לפחות שתי מערכות יוצר ליום הכיפורים, וייתכן שהוסיף להן מערכת יוצר שלישית ליום הכיפורים שחל בשבת.

לשם קביעת ייחוסם של הפיוטים לפייטן אשתמש באמות המידה הבאות:

- א. חתימת שמו של הפייטן במיקום אופייני במערכת היוצר.⁷
- ב. ייחוסם של הפיוטים לשלמה סולימן בכותרות כתבי היד, כגון הכותרות 'לשלמה' או 'לסנגארי' המופיעות לעתים בראש פיוטיו.
- ג. שכיחותם של מאפיינים תבניתיים האופייניים למרכיבי מערכת היוצר שלו.
- ד. הופעת הפיוטים באחד מכתבי היד שבו שכיחים קטעי יוצר של שלמה סולימן.

(א) גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי'

גוף היוצר 'אשחרך אלי' לא הגיע אלינו בשלמותו, על אף שכיחותו הרבה בין כתבי היד של הגניזה, ובכל כתבי היד הוא איננו נמשך אחר המחזורות החמש עשרה הפותחת באות סמ"ך. מכמה טעמים אין להעלות על הדעת שזהו היקפו המקורי של הפיוט: הן משום שבכל גופי היוצר שכתב סולימן נשלם סדר האלפבית שעליו נוסד הפיוט, הן משום שהנחיות ההכנה של קרבנות הכוהן הגדול ביום הכיפורים שמביאות הסימיות המקראיות בכל מחזורות שנייה בגושי המחזורות של גוף היוצר נפסקות בהיקפו הנוכחי של הפיוט באמצען (במילים 'ומאת עדת בני ישראל' [ויק' טז, ה]), והן משום שסדר שלוש עשרה המידות שמביאה כל מחזורות שלישית בגושי המחזורות של גוף היוצר נקטע במילים 'רב חסד ואמת', כשעדיין נותר לפייטן לפייט את התיבות 'נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה' (שמ' לד, ז).⁸

בחלק הפיוט שבידינו לא מופיעה חתימת הפייטן. עם זאת, יש לייחס את הפיוט לשלמה סולימן הן על פי עדותם המפורשת של כמה וכמה מן המעתיקים ('לשלמה אלסנגארי זל – כ"י ניו-יורק, בית המדרש לרבנים 7-6-3827-ENA; יוצר אחר מרבע דר' שלמה סנגארי' – כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.65), והן בשל הופעתו התכופה של גוף היוצר בסמוך לקטעי יוצר המיוחסים בוודאות לשלמה סולימן. סביר אפוא להניח שחתימת הפייטן הופיעה בחלק הפיוט שאיננו בידינו. בגופי היוצר

למשל, כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37, וכ"י בודפסט, אוסף קויפמן 108 (66), דפים 1-2 (שני דפים מקונטרס בן 14 דפים).

7 סולימן נהג לחתום 'שלמה' במחזורות הקדוש של גוף היוצר, אחר מילת השרשור; 'שלמה סולימן' בפיוטי היי מלכנו והועד מתי, ולעתים קרובות 'סולימן' בזולתות בתבנית המסוד. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2.

8 אמנם הסימיות במחזורות הקדוש מפסוקי במ' יד, יט-כ, הגיעו כבר בשלב זה של הפיוט אל קצן, אך, כאמור בפנים, סדרי הכנת הקרבנות לעבודת הכוהן הגדול ביום הכיפורים ומניין י"ג מידות נקטעו באמצעם. אין לדעת כיצד סיים הפייטן את מחזורות הקדוש בחלקו החסר של גוף היוצר.

המקיפים שכתב סולימן לפרשות בראשית ונוח אכן הוסיף הפייטן את חתימתו 'שלמה יזכה' ו'סולימן יזכה' בחלקו האחרון של הפיוט, אחר שנשלם סדרו האלפביתי.⁹ שלמה סולימן הפליא בתכנון המבני של גוף היוצר ועיטרו בשפע קישוטי תבנית: הסיומת המקראית של כל מחרוזת ראשונה בגושים בני שלוש המחרוזות של גוף היוצר כוללת את המילה 'בוקר', המחרוזת השנייה בכל גוש נחתמת בסיומת מקראית מויק' טז, א ואילך (סדר עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים), וכל מחרוזת שלישית נחתמת בסיומת מקראית משמ' לד, ה ואילך (י"ג מידות רחמים). מחרוזות הקדוש מביאות סיומת מקראיות מבמ' יד, יט ('סלח נא לעון' וגו'). המחרוזות הראשיות קשורות זו לזו בשרשור ומיסודות על סדר אלפביתי כפול. שפע קישוטי התבנית ותחכומם מנוגדים למגמה הרווחת במחזור יוצרותיו של סולימן לפרשות השבוע, המתאפיינת בהינזרות עקיבה מקישוטי תבנית,¹⁰ אך מתבארים מכוח ייחודו של היום הקדוש שלכבודו נכתבה מערכת היוצר.

(ב) גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה'

גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה' מיוחס בוודאות לשלמה סולימן על פי החתימה האופיינית לפייטן 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' העולה מן האותיות הפותחות כל טור שני במחרוזות הראשיות של הפיוט.¹¹ בכתב היד המשמש נוסח יסוד לפיוט נכפלת החתימה גם בתיבות מחרוזתו האחרונה של גוף היוצר: 'סְבָרְנוּ וְתוֹחַלְתִּינוּ לְחֶסֶד בְּךָ / יְהִי מְרֹמְךָ נְחֵנוּ בְּרֹב טוֹבְךָ / יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁר־יְאֵדָם בְּיָמֶיךָ' (טורים 94–96), ובכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 היא משתלשת במחרוזת הקדוש החותמת את הפיוט: 'סְלַח וּמְחֹל לְעוֹנֵינוּ / יְהִי מְגִיר כָּל מְעֻנֵינוּ / נָא עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְלֹא לְמַעַנֵינוּ – קְדוֹשׁ'.

למרבה הפליאה, ברוב כתבי היד של הגניזה מחרוזת הקדוש הרפרינית שבפיוט, הבאה גם בראשו, חתומה בשמו של פייטן אחר המוכר לנו היטב מכתבי היד של הגניזה הקהירית:

סְלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כְּפָר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן קְדוֹשׁ

9 ראו הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2, ושם הערה 11. יש להסב את תשומת הלב גם ללשון 'גוי מוֹנְעִים' המופיעה בפיוט ככינוי לישראל (טור 11), ונמצאת גם ביוצר של סולימן לבשלח: 'אָנוּ וְאָבְלוּ גוֹי מוֹנְעִים' (טור 1), אלא שבמקום זה הכינוי מכוון למצרים. 10 להוציא סיומת מקראיות על פי סדר הפרשות; ראו שם, פרק חמישי. 11 חתימה זו שכיחה בקדושתאותיו של סולימן (ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 111–114), ואינה מצויה כלל ביוצרותיו של הפייטן (ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק חמישי, סעיף 5.1.2).

פייטן זה הוא 'סכן', שמו הערבי של שכניה החזן, פייטן ארץ ישראלי צנוע בן המאה העשירית.¹² מעשה ה'זיוף' בוטה: לא די שהמעבד השמיט את מחרוזת הקדוש המקורית שכתב סולימן לפיוטו והוסיף את הפזמון הזר לגוף היוצר של סולימן, אלא שהוא עצמו, או מעתיק שתמה על הסתירה שבין חתימת 'סכן' בפזמון ו'סולימן' בגוף הפיוט, ניסה בזדון לטשטש את החתימה 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' שבמחרוזת גוף היוצר. ניסיון עקיב זה ניכר היטב בכתב יד חשוב ביותר ששימש כנראה קהילה ארץ ישראלית בעודה יושבת על אדמת הארץ, הוא כ"י אוקספורד, בודליאנה (2700) Heb. g. 2, דף 26א–27ב,¹³ שבו הומרו תיבות רבות הפותחות כל טור שני בפיוט ומעמידות את החתימה 'סולימן יזכה לחיי העולם הבא' בתיבות חלופיות: במקום 'לְקַבְּלֵינוּ' (טור 11) – 'קַבְּלֵנוּ'; במקום 'יּוֹם זֶה בְּחֶסֶד תִּשְׁפָּטֵנוּ' (טור 17) – 'וּבְצֶדֶק וּבְרַחֲמִים תִּשְׁפָּטֵנוּ'; במקום 'נְתִיב יוֹשֵׁר שִׁית דְּרָכֵינוּ' (טור 23) – 'וּבְנֵתִיב' ובדומה בעוד טורים. לפנינו אפוא ניסיון חריג של פייטן או של מעתיק להעלים את זהות היוצר המקורי של הפיוט.¹⁴ מה הייתה מחרוזת הקדוש המקורית ששימשה בפיוט? ייתכן שהיעדרותה מן ההעתקות הרבות של הפיוט בגניזה מלמדת שהיא נשכחה, אך בכתב יד אחד, כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 131.8d, מופיעה במהלך הפיוט מחרוזת קדוש נוספת, ואפשר שהיא מחרוזתו המקורית של הפיוט:¹⁵

זְכוֹר לָנוּ הַבְּרִית וְהַחֶסֶד
נוֹצֵר לְאֱלֹפִים חֶסֶד
יְיָ אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרוֹב חֶסֶד קְדוֹשׁ

- 12 ראו על אודותיו: ע' פליישר, 'ר' סכן – פייטן ארץ-ישראלי במאה העשירית', בתוך: ש' מורג ו' בן-עמי (עורכים), מחקרי עדות וגניזה: מוקדשים לפרופסור שלמה דב גויטיין בהגיעו לגבורות, ירושלים תשמ"א, עמ' 1–37, ובמיוחד שם, עמ' 6, הערה 11 ועמ' 30.
- 13 על כתב היד ראו בהרחבה: ע' פליישר, תפילה ומנהגי תפילה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה, ירושלים תשמ"ח, על פי המפתח, ובמיוחד עמ' 26, 318.
- 14 על תופעות של 'גנבת' פיוטים בגניזה הקהירית ראו: ש' אליצור, 'עיבודי פיוטים בגניזה הקהירית', פעמים, 78 (תשנ"ט), עמ' 100–127. העובדה שמחרוזת הקדוש הזרה של סכן מופיעה פעמים כה רבות בכתבי היד של גוף היוצר מעידה כנראה שהפיוט הגיע לקהילת פסטאט מארץ ישראל כשהמחרוזת הזרה כבר עומדת בראשו. יש לציין שהפזמון מופיע גם בכתבי יד המביאים רצף של פזמוני פיוטים, כגון כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 199.65. יש להניח שכתבי יד אלו נועדו לשימושם של חברי מקהלה שהצטרפו לחזן בעת שירת הפזמונים. על תופעה זו ראו גם: מ' זולאי, 'בין כתלי המכון לחקר השירה העברית', עלי עין: מנחת דברים לש"ז שוקן אחרי מלאת לו שבעים שנה, תש"ח–תשי"ב, עמ' 95–96 (=הנ"ל), ארץ ישראל ופיוטיה: מחקרים בפיוטי הגניזה, בעריכת א' חזן, ירושלים תשנ"ו, עמ' 52–53); ע' הכהן, 'לבירור זיקתם של מדרשי אסתר לפיוטי ההרחבה הקיליריים לפורים "אספרה אל חוק" ו"אמל רבך"', נטועים, ז (תש"ס), עמ' 48, הערה 12.
- 15 יש להוסיף שגם כתב יד קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 125.55 רומז למחרוזת זו פעמיים במהלך הפיוט במילים 'זכור לנו' וכו'.

גוף היוצר 'אתאנו לך יום ישועה' פשוט במבנהו יחסית לגוף היוצר האחר ליום הכיפורים המיוחס לשלמה סולימן – 'אשחרך אלי'. הוא מביא לכל אורכו סימנות מקראיות מלוקטות הנפתחות בשם ה', דרך שהפייטן נקט בה גם בקדושתא המפוארת שכתב למוסף של יום הכיפורים 'אומן נסיך חישי'.¹⁶

(ג) גוף היוצר לשבת ויום הכיפורים 'וידבר אמרי נכוחות' גוף יוצר זה ניתן לייחס לשלמה סולימן מספק. הוא חתום 'שלמה' בכל אחת מארבע מחרוזות הקדוש הכלולות בו ופעם נוספת במחרוזתו הראשית האחרונה,¹⁷ אך אופן חתימה זה נדיר למדי בגופי היוצר של שלמה סולימן. בדרך כלל נפתחת כל אחת מארבע מחרוזות הקדוש בגופי היוצר של הפייטן לפרשות השבוע באות אחת מן החתימה 'שלמה', וציפוף החתימה במחרוזת קדוש אחת איננו שכיח בהם. הוא מצוי רק בגוף היוצר ללך-לך, במחרוזת הקדוש הרפרינית של גוף היוצר לתצווה, במחרוזת הקדוש הרפרינית לכי תישא (ממנה עולה החתימה 'סולימן'),¹⁸ ואולי גם במחרוזת הקדוש של גוף היוצר לבחוקותיי.¹⁹ חתימת 'שלמה' במחרוזת ראשית מצאתי רק בגוף היוצר לבחוקותיי.²⁰ עם זאת, ניתן לבאר את החריגה מדרך החתימה הרגילה ביוצרותיו של סולימן בייעודו הייחודי של היוצר לשבת ויום הכיפורים.

כותרות כתבי היד מעידות כי גוף היוצר הוא ל'ר' שלמה'. סתם ר' שלמה בכתבי היד של הגניזה הקהירית הוא בדרך כלל שלמה סולימן. עם זאת, ייתכן שמעתיקים פענחו את חתימת 'שלמה' שבפיוט והתאימו לה את הכותרת לא מתוך מסורת ייחוס עתיקה. שפע קישוטי התבנית בגוף היוצר שלפנינו – פתיחות מקראיות מויקרא טז, סימנות מקראיות מתהלים צב ומילות הקבע 'בשבת ועשור' הבאות במחרוזות הראשיות בראש כל טור שני – אינו אופייני ליוצרותיו של סולימן, שנוהג בהם צמצום גמור בקישוטי תבנית. אף הוא עשוי היה להתבאר כחלק משאיפת הפייטן לפאר יצירה שנועדה ליום שבת-שבתון, אך היקפו הצנוע של גוף היוצר שלפנינו, השווה להיקף הרגיל של גופי היוצר של סולימן לשבתות רגילות, איננו מעיד על כוונתו של הפייטן להעמיד גוף יוצר מפואר במיוחד. עוד אעיר כי תופעות חריזה ייחודיות בגוף היוצר, כגון חריזה בצורת נסמך 'פְּבַבְתָּ'-'בְּאֵהְבְּתָ' (טורים 1–2) וחריזת חולם בשורוק ('נִנְוֶן'-'בְּגִנְוֶן' [טורים 46–47]), מצויות בפיוטי סולימן.²¹

16 ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, ב, עמ' 228–261.

17 במחרוזת הקדוש האחרונה, בנוסחה שלפנינו, נשמטה האות מ"ם מן החתימה.

18 בכתב יד מקביל (כ"י אוקספורד, בודליאנה [2715/4], Heb. e. 36.4, דף 20 ע"א) באה בגוף יוצר זה מחרוזת המביאה את חתימת הפייטן במלואה, והפעם 'שלמה'.

19 לפרטים אלו ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיפים 4.2.2.2–4.2.2.1.

20 ראו: שם, פרק חמישי, סעיף 5.1.2.

21 ראו: שם, פרק שישי, סעיפים 6.5.1.1, 6.5.3.

(ד) האופן 'תרשישי מעלה'

את האופן 'תרשישי מעלה' ראוי לייחס לשלמה סולימן רק מספק. הוא מיוסד על שנים עשרה מחרוזות משולשות טורים, הסדורות על פי אקרוסטיכון תשר"ק שלם בדגם תש"ש, רק"ק וכן הלאה. אחרי כל שלוש מחרוזות באה באופן מחרוזת ביניים רפרינית, משולשת טורים אף היא. את האופן מעטרת מילת הקבע 'לך', המקדימה כל טור שלישי במחרוזותיו הראשיות.

היקף האופן גדול מהיקף אופניו של סולימן לשבתות השנה. אלו מהם הבנויים בתבנית המשולשת, מיוסדים על שש מחרוזות משולשות הסדורות על פי אקרוסטיכון א-צ, שאחרי כל שלוש מהן באה מחרוזת ביניים משולשת.²²

בעוד שניתן לבאר את היקפו החריג של האופן ואת עיטורו במילת קבע בייעודו ליום הצום הגדול, סדר האקרוסטיכון שבו נדיר בין פיוטיו של סולימן.²³ עם זאת, שכיחותו הרבה של דגם האופן המשולש במערכות היוצר של סולימן, וסמיכותו של האופן שלפניו בשישה כתבי יד לפיוטי יוצר המיוחסים בבטחה לשלמה סולימן, מלמדות שיש מקום להשערת ייחוסו של האופן לפייטן.

(ה) המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידיך' שני פיוטים צנועים אלה, הבנויים כל אחד מחרוזות מרובעת אחת, מיוסדים על החתימה 'שלמה יזכה'. מאורותיו ואהבותיו של שלמה סולימן למחזור הפרשות השנתי אינן מיוסדות על חתימתו, אלא משלימות את סדר האקרוסטיכון האלפביתי שראשיתו באופן.²⁴ עם זאת, אין לפקפק בייחוסם של הפיוטים לסולימן, שכן גם המאורה והאהבה של הפייטן לכי תישא מיוסדות על החתימה 'שלמה יזכה', וקרוב שמקור החריגה בייעודן המקורי לפרשת שקלים ולא לאחת מפרשיות מחזור הקריאה השנתי. בנוסף יש לציין ש'שלמה יזכה' היא אחת מחתימותיו האופייניות של סולימן.²⁵

(1) המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים'

והאהבה 'יום זה לאהוביך עוונם לכפרה'

פיוטי מאורה ואהבה אלו בנויים אף הם כל אחד מחרוזות מרובעת אחת, ומיוסדים על החתימה 'שלמה יזכה'. אין לפקפק בייחוסם לשלמה סולימן, מאותם נימוקים שפורטו

22 ראו: שם, פרק רביעי, סעיף 4.3. לעתים קרובות מופיעה באופנים רק מחרוזת ביניים אחת, ויש להניח שהיא רפרינית, כלומר, נועדה להיאמר פעם נוספת בסופו של האופן. ראו: שם, סעיף 4.3.2.

23 מצאתי דוגמה קרובה רק במחיה של הפייטן מן הקדושתא ליום הכיפורים 'למנצח אנצח בניצוח חביבך', המיוסד על סדר תשר"ק בדגם תת"ש, רר"ק וכן הלאה. ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 109-111; ב, עמ' 220-223.

24 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.4.

25 ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 111-114.

בסעיף הקודם. בנוסף, כתב היד המשמש נוסח יסוד לפיוט מעיד במפורש על ייחוסם של הפיוטים: 'מאורות סנגארי' ו'אהבה סנגארי נע'. יש לציין שבכמה מכתבי היד, כגון כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 278.283 וכ"י ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3849.17 באה המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים' דווקא בסמוך לאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך', תופעה המצביעה על ניידותם של הפיוטים בהעתקות השונות של קטעי היוצר של שלמה סולימן.

(ז) הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך'

הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' העשוי בתבנית המסדס, חתום 'סול[י]מן' ויש לייחסו בוודאות לפייטן.²⁶ תבנית המסדס, המשלבת בין מחרוזות מרובעות ובין מחרוזות ביניים דו-טוריות,²⁷ אופיינית לפיוטי זולת של סולימן, ובמחזור יוצרותיו לפרשות השנה יש שבעה זולתות הבנויים בתבנית זו. הזולתות לשבתות בדגם זה בנויים משבע-שמונה מחרוזות ראשיות, ואילו הזולת 'אשמה למחות' מקיף מעט יותר ויש בו תשע מחרוזות מרובעות. הגדלת היקפו של הזולת מסתברת לאור חשיבות היום שלכבודו נכתב. תמיהה מסוימת מעוררת פשטותו של הפיוט, הבולטת על רקע כמה זולתות אחרים בדגם זה, דוגמת הזולתות לנוח, לבשלה וליום 'יושע', שסולימן עיטר בקישוטי תבנית כמילות קבע וכפתיחות מקראיות.²⁸

עזרא פליישר הציע לפני שנים רבות שתבנית המסדס מעידה על נוכחות מקהלה בבתי הכנסת שבהם הוקראו פיוטים שנוצרו בתבנית זו.²⁹ אין לדעת האם אכן שימשה מקהלה בבית הכנסת שבו פעל שלמה סולימן, או שהפייטן בחר לעצב כמה מפיוטי הזולת שכתב בתבנית זו בעקבות דגם מופת שקדם לו – פיוטי הזולת המקהלתיים של ר' פינחס הכהן.³⁰

26 האות יו"ד חסרה מכל כתבי היד, ובמקומה באה האות מ"ם (הנכפלת במחרוזת הבאה). נראה שהפייטן עצמו טעה בעת חתימתו.

27 על תבנית המסדס ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 229; פליישר, היוצרות, עמ' 294–304; הנ"ל, 'למקורותיה הצורניים של שירת האיזור במסורת התבניתית של הפייטנות הקדומה', סיני, סו (תש"ל), עמ' רכג–רמא (=ע) פליישר, השירה העברית בספרד ובשלוותיה, בעריכת ש' אליצור וט' בארי, ירושלים תש"ע, כרך א, עמ' 203–221; בזולת שלפנינו נחתמות הן המחרוזות הראשיות והן מחרוזות הביניים בסיומות מקראיות מהפטרות היום בישעיהו נז.

28 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.5.4.1.1.

29 ע' פליישר, 'עיונים בהשפעת היסודות המקהלתיים על עיצובם והתפתחותם של סוגי הפיוט', יובל, ג (1974), עמ' יח–מח.

30 ראו: ש' אליצור (מהדירה), פיוטי רבי פינחס הכהן, ירושלים תשס"ד, עמ' 126–127.

(ח) הזולת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'

זולת זה, שהוא מן הפיוטים השכיחים בגניזה הקהירית, חתום 'שולימן יזכה' במחרוזותיו האחרונות ויש לייחסו לפייטן בוודאות. הזולת מוקדש כולו לדברי וידוי ולבקשה שלמרות חטאינו יענה לנו הקב"ה כשם שענה לאבותינו. מילות קבע מארגנות את תוכנו: כל טור שני פותח בו במילה 'כי', כל טור שלישי במילה 'עננו', וכל טור רביעי – 'כענית', ואחרי פועל זה נזכר אדם שהקב"ה נענה לתפילתו והושיעו. רשימת האישים מבוססת על המשנה בתענית ב, ד, אך מורחבת ממנה. נראה שתבנית הזולת שלפנינו מושפעת מפיוט קדום שסולימן ערך בו שינויים מבניים ותוכניים כדי להתאימו ליעדו החדש כזולת. אפשר שפיוט המקור היה הליטניה השכיחה 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו',³¹ אך ייתכן שעמדה לפניו איזו סליחה שנוצרה בהשפעתה. ראה ברורה למהלך היא הופעתו הכפולה של משה רבנו בזולת: פעם ראשונה על פי סדר הדמויות המקראי – 'כְּעֵנִית לְמִשֶׁה בְּנִקְרַת הַצֹּר' (טור 16), ופעם נוספת בחתימת הפיוט, בטור שנועד לקשרו עם אחד מגשרי הקבע המעביר לפסוק 'מי כמכה באלים יי': 'כְּעֵנִית לְמִשֶׁה וְלְאַבְרָהָם עַל יַם סוּף' (טור 64).³² בין כך ובין כך, כמה מעתיקים וחזנים הסבו את הזולת של סולימן ליעדו הטבעי יותר, ולכן מצאנו אותו משמש כסליחה בכמה כתבי יד.³³

כאמור לעיל, בנוסף למילות הקבע 'עננו' שבראש כל טור שלישי ו'כענית' הפותחת כל טור רביעי, מילת הקבע 'כי' מקדימה כל טור שני. אין בעניין זה אחדות גמורה בין כל כתבי היד, ובכמה מהם נשמטות לעתים חלק ממילות הקבע. סדר האקרוסטיכון בזולת משוכלל למדי, וכל אות שנייה שלו עולה משם פעולה שעניינו פנייה להקב"ה, העומד בראש כל טור שלישי בפיוט: 'בְּבִקְשֵׁתֵינוּ' (טור 3), 'בְּדִרְשֵׁתֵינוּ' (טור 7),

31 ראו: ד' גולדשמידט (מהדיר), סדר הסליחות כמנהג פולין ורוב הקהילות בארץ ישראל, ירושלים תשכ"ה, עמ' טז–יז. אמנם הפייטן החסיר את 'יוסף בבית האסורים', את 'מרדכי ואסתר בשושן הבירה', את 'עזרא בגולה' ואת 'כל הצדיקים והחסידים והתמימים והישרים', החליף את סדר מיקומם של חזקיהו ויונה ואת סדר מיקומם של דניאל וחנניה, מישאל ועזריה, והעביר את 'אבותינו על ים סוף' לסופו של הפיוט, אך תלותו במקורו ניכרת היטב מלשונות רבים בפיוט ומשיתוף התכנים. מעניין שמעתיק כ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S Misc. 36.164 (או מעתיק קודם ששימש לו מקור) הקפיד על השמטתו של יוסף מן הזולת ותיקן מחרוזת כנגד דמותו ('זָדְנוּ וְחָמְסָנוּ לְפָנֶיךָ שׁוֹכְנֵי שָׁמַיִם / וּבְעֹזְנֵינוּ חָרַב מְקוֹם עֲמִידַת [רַגְלֵי] / עָנְנוּ בְּחֵינוּ [י]נוּ [...] ים / כְּעֵנִית לְיוֹסֵף [בְּמִצְרַיִם]') ואף הוסיף מחרוזת כנגד 'אבותינו על ים סוף' במקומה המקורי הנאות.

32 הכוונה לנוסח קבוע שנועד לקשר בין הפיוט ובין הפסוק הליטורגי שהוא משמש לו כמבוא, דוגמת 'ונשיר לך שיר כשוררו לך אבותינו על שפת הים בגילה ברינה בשמחה רבה', או 'ועל שפת הים ראו עמך את גבורתך והאמינו בך ובמשה עבדך בגילה ברינה בשמחה'. ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 160.

33 כך בכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5a.19 ובכ"י אוקספורד, בודליאנה Heb. f. 44 (2722/1), דף א14–א15.

'בְּיָדֵינוּ' (טור 11) וכן הלאה. בקדושתאותיו של סולימן מצאנו לעתים נדירות שעשועים תבניתיים מעין זה.³⁴ עיטורי תבנית מעין אלו אינם אופייניים למחזור יוצרותיו של סולימן לפרשות השבוע, אך ייחודו של היום שלכבודו נכתב הפיוט מספק הסבר לשכלול התבנית החריג.

(ט) הזולת לשבת וליום הכיפורים 'וידבר אמריו להציל מפרך' זולת זה, הבנוי מחרוזות מרובעות, מיוחס לשלמה סולימן רק מספק, שכן חלקו האחרון לא הגיע לידינו. טורה השלישי של מחרוזתו האחרונה שהגיע לידינו פותח באות סמ"ך, ואפשר שזו פתיחתה של החתימה 'סולימן' שנמשכה במחרוזות הבאות. ניתן להניח שהזולת שלפנינו השתייך לאותה מערכת יוצר שנפתחה בגוף היוצר 'וידבר אמרי נכוחות לנצורי כבבת', גוף יוצר שאף אותו ייחסתי לשלמה סולימן מספק. שני הפיוטים חולקים ביניהם קישוטי תבנית דומים: פתיחות מקראיות מויקרא טז (סדר עבודת כוהן גדול ביום הכיפורים) ומילות הקבע 'בשבת ועשור'.

חיזוק לייחוסו של הזולת שלפנינו לסולימן מצוי בסמיכותו בכתבי היד השונים לפיוטים המיוחסים לשלמה סולימן בוודאות, לועד מתי 'ועד מתי קצנו ארך' ולזולת לשבת 'אם עווננו ענו בנו ענייה'. סיוע לייחוס עולה גם ממילות החרז המשותפות לפתיחתו של הזולת 'וידבר אמריו להציל מפרך' ולפתיחת הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך' המיוחס בוודאות לסולימן: 'מִפְּרָךְ', 'יָרֵךְ', 'צוֹרֵךְ', 'דָּרֵךְ' לעומת 'יָרֵךְ', 'צוֹרֵךְ', 'דָּרֵךְ'.

הזולת שלפנינו משופע, כאמור, בקישוטי תבנית: מלבד הפתיחות המקראיות ומילות הקבע שהוזכרו, הוא מיוסד על פתיחות מקראיות נוספות משיר השירים ועל סיומות מקראיות מישעיהו נז, המשמש כהפטרות היום. תופעה זו עולה בקנה אחד עם מגמתו של סולימן להעתיק קישוטי תבנית על קטעי היוצרות שכתב ליום הכיפורים.

(י) מי כמוכה: 'מי כמוכה אדון הסליחות' פיוט מי כמוכה זה מיוחס לשלמה סולימן מספק.³⁵ הוא איננו חתום, אך תבניתו דומה לתבנית פיוטי המי כמוכה של שלמה סולימן מן הדגם המרובע השכיחים במערכות היוצר שכתב למחזור פרשות השבוע השנתיות.³⁶ אמנם פיוטים אלו בנויים תמיד שלוש

34 כך בסדר הדיברין 'וירד אבי כל חוזה'. ראו: הכהן, סולימן: קדושתאות, א, עמ' 110; ב, עמ' 168-178.

35 הפיוט כבר הוהדר בעבר בידי עזרא פליישר; ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 428-431. כפי שציין פליישר (שם, הערה 77), בכ"י קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 מועתק פיוט מי כמוכה אחר של סולימן ליום הכיפורים – 'מי כמוך שומע נאקות' המחזיק מחרוזות מרובעות אחת מלבד החתומה 'שלמה', אך קרוב שאין זה פיוט מי כמוכה מקורי של סולימן ליום הכיפורים, אלא מעשה עיבוד של פיוט המי כמוכה של הפייטן לשמות או לאחריימות.

36 ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיף 4.6. בהשערת הייחוס ובניתוח תבניתו של

מחרוזות מרובעות המיוסדות על אקרוסטיכון א-ל, בעוד שבפיוט שלפנינו ארבע מחרוזות מרובעות הסדורות באקרוסטיכון א-ע, אך סביר להניח שהפייטן הרחיב את היקף הפיוט לכבוד היום הקדוש. ייתכן גם שרק חלקו הראשון של הפיוט הגיע לידינו, ושבמקורו היקף הפיוט אקרוסטיכון אלפביתי שלם, אך אין לשלול את האפשרות שפיוט המייכמוכה שלפנינו הגיע אלינו בהיקפו המלא, ושבמקור חבר אליו פיוט יי מלכנו של הפייטן שנוסד על אקרוסטיכון פ-ת, אך לא הגיע לידינו.³⁷

בין מחרוזות פיוט המייכמוכה באים טורים רפריניים קצרים – 'אין כְּמוֹךְ וְאִין דוּמָה לְךָ'. טורים רפריניים קצרים אלו, שכנראה נועדו להיאמר מפי הקהל, שכיחים במחזור יוצרותיו של סולימן לשבתות השנה, אך בדרך כלל הם כוללים רק את הצירוף 'מי כמכה'. ייתכן שהוספת המילים 'ואין דומה לך' ושינוי הלשון 'מי כמכה' ל'אין כמוך' היא מעשה ידיהם של מעתיקים.³⁸

בכתבי היד שבהם מועתק הפיוט הוא כולל שני פזמונים המכונים בחלק מכתבי היד 'כפיפה'.³⁹ פליישר כבר קבע כי אין להניח שמחבר הפזמונים הוא מחבר פיוט המייכמוכה, שכן אין קשר תוכני בין מחרוזותיו המקוריות של פיוט המייכמוכה ובין הפזמונים. בנוסף, העניות הקצרות שבין מחרוזות הפיוט מנוגדות לתפיסתו של משלב הפזמונים בפיוט, כיוון שאין זה סביר להניח שקטעי ביניים מטיפוסים כה שונים יופיעו זה לצד זה.⁴⁰

(יא) יי מלכנו וועד מתי: 'סברנו ותוחלתנו עינינו תלויות לך',

'ועד מתי קצנו ארך ורחק'

שני פיוטים אלו אפשר לייחס לשלמה סולימן בוודאות בעקבות החתימה המחומשת הבאה בהם 'סולימן'.⁴¹ יש לומר שהפייטן שינה בפיוטים אלו את דרך חתימתו

37 פיוט המייכמוכה שלפנינו אני פוסע בעקבות פליישר, היוצרות, עמ' 428–431. באופן דומה חילק שלמה סולימן את סדר האקרוסטיכון בין האופן ובין המאורה והאהבה במערכות יוצר רבות של מחזור היוצרות השנתי.

38 הרפרין 'אין כְּמוֹךְ וְאִין דוּמָה לְךָ' מופיע בפיוטי מי כמוכה של סולימן לנוח, ללך-לך ולשלה, ורפרין דומה, 'מי כְּמוֹכָה בְּאֵלֶם יְיָ וְמִי דוּמָה לְךָ', בא בפיוט מי כמוכה של הפייטן לויצא. בכל המקרים הללו באות מילות הקבע 'מי כמכה' ו'מי דומה לך' לסירוגין בראש טורי הפיוט. ראו: הכהן, סולימן: יוצרות, פרק רביעי, סעיפים 4.6 ו-4.6.1. להערכתו של פליישר, היוצרות, עמ' 323, הצירוף 'ומי דומה לך' נעשה שכיח בפיוטי המייכמוכה בעיקר מימיו של רב סעדיה גאון. בהמשך החלו מעתיקים לשבצו גם בפיוטים שנכתבו קודם לימיו.

39 לביאור המושג ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 394, הערה 10, הסובר שהמונח מתייחס ללחן שבו הושר הפזמון. על דגם המחרוזות והפזמון ועל שילובם של פזמונים בקטעי קדושתא ויוצר קדומים ראו שם, עמ' 392–439, וכן ע' פליישר (מהדיר), פזמוני האנונימוס, ירושלים תשל"ד, עמ' 11–33; פליישר, שירת הקודש, עמ' 290–297, 308–311.

40 ראו: פליישר, היוצרות, עמ' 428–429.

41 גם פיוטים אלו כבר הוהדרו בידי פליישר, שם, עמ' 329–330.

הייחודית בפיוטי יי מלכנו וועד מתי של מערכות היוצר שכתב למחזור הקריאה השנתית, 'שלמהס-ולימן', כיוון שבחר להרחיב באופן משמעותי את פיוט הועד מתי ולהעמידו על חמש מחרוזות מחומשות טורים, בעוד שפיוט ועד מתי שנועד לשבת רגילה בנוי מחרוזות מחומשת טורים אחת בלבד.⁴²

דרכי השירה של קטעי היוצרות ליום הכיפורים הנדפסים במאמר זה הולמות את דפוסי יצירתו המוכרים של שלמה סולימן ואופייניים למיטבה של הפייטנות המזרחית המאוחרת.⁴³ הם מציגים תכנים ליריים נרגשים בהרחבה יתרה ובלשון פייטנית נוחה, מפייטים דברי מדרש מוכרים וחביבים, משלבים בתפילת שליח הציבור קולות נוספים – קולו של הציבור וקולה של המקהלה – באמצעות עניות ופזמונים, ומרעיפים שפע קישוטי תבנית על טורי השירה.

שליח הציבור המתחנן למחילה לקהלו, זכות אבות האומה העומדת לימינה ביום הכיפורים, זיכרון עבודת הכוהן הגדול ביום הקדוש וקינה על מצב האומה שאין לה עתה 'לא זבח ולא זובח', סבלה המתמשך של כנסת ישראל בגלותה, הכרתו של העם בחטאיו הכבדים, דמיונם של ישראל למלאכים ביום הצום, חסדו של הקב"ה שאינו מבקש להעניש את החוטאים ותחינתו של העם לקיבוץ גלויות ולגאולה, כל אלו הם תכנים מוכרים ואופייניים השכיחים בקטעי הפיוט שלפנינו. אכן, אפשר שאין בהם שיאים אמנותיים מרשימים, אך הם מיטיבים לבטא את הלך נפשם של המתפללים ביום הקדוש מכל ימים.

42 מעניין שהפייטן בחר להגדיל דווקא את פיוט הועד מתי ליום הכיפורים, בעוד את פיוט היי מלכנו הותיר במתכונתו הרגילה. נראה שהמהלך מצביע על תוקפה של המסורת הפייטנית להגדיל את היקפו של המרכיב האחרון של מערכת הפיוט. ראו לעניין זה: ע' פליישר, 'עיונים בתהליכי עיצובם התבניתיים של סוגי הפיוט הקלאסיים', תרביץ, לט (תש"ל), עמ' 248–267.

43 ראו: פליישר, שירת הקודש, עמ' 322–324.

קטעי היוצרות של ר' שלמה סולימן ליום הכיפורים

א. גוף היוצר 'אשחרך אלי בעד קהלי'

אחר דר' שלמה זל

אֲשַׁחֲרַךְ אֵלַי בְּעֵד קְהָלִי
 אֲתַנְדֶּה בְּעֵדָם וּבְעֵד עֵיקוּלִי
 יִי בִקֵּר תִּשְׁמַע קוֹלִי

קולי / בתחן אנעים וממך ארשה

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.43 (נוסח היסוד, ג); אוקספורד, בודליאנה (2852/15) Heb. f. 57, דף 91 ע"ב (1-39); הפיוט מיוחס בו לרשב"ג, וגוף היוצר 'ארבעה חילוקי כפרה' של ר' שמואל השלישי [י' יהלום ונ' קצומטה (מהדירים)], יוצרות רבי שמואל השלישי מראשי ההנהגה בירושלים במאה העשירית, ב, ירושלים תשע"ד, עמ' 917-919] – לשמואל הנגיד, א; לונדון, הספרייה הבריטית Or. 5557 U, דף 12 (1-36, ב); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (1-36, ג); שם, T-S NS 131.37 (27-סוף, ד); שם, T-S NS 138.15 (1-38, ה); שם, T-S NS 198.73(b) (1-36, ו); שם, T-S NS 273.189 (10-17, ז); שם, T-S NS 275.78 (1-26, ח); שם, T-S NS 325.139 (1-15, ט); שם, T-S NS 326.33 (1-9, י); שם, T-S AS 113.52 (2-7, כ); שם, T-S AS 116.44 (שרידים, ל); שם, T-S NS 116.106 (שרידים עד טור 24, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 634.7-8 (1-24, ס); שם, ENA 2755.22 (1-18, ע); שם, ENA 3827.6-7 (1-12, פ); פריז, אוסף מוצרי V 28 וחלק ממנו שם, V 71 (25-סוף, צ); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.65 (שרידים עד טור 36, ק); שם, T-S AS 128.79 (1-10, ק'); שם, T-S AS 135.227 (25-31, ק'); שם, T-S Glass 12.86 (3-24, ק'); שם, T-S AS 116.483 (שרידים 30-54, ר); שם, T-S AS 121.202 (1-6, 11-16, ש); שם, T-S AS 126.88 (8-24, ת) נדפס: ח"נ ביאליק וי"ח רבניצקי (מהדירים), שירי שלמה בן יהודה אבן גבירול, ה (מילואים I), תל אביב תרפ"ז, עמ' 72 (טורים 1-4).
 נזכר: דוידזון א 7892.

כותרת: אחר למ שלמה בן גבירול זל א יוצר לכפור ב אחר ג אחר ר' שמואל זל ה יוצר ללכפור ח א דר' שלמה זל ט י אחר לר' שלמה זל ס אחרת ע לשלמה אלסנגארי זל פ תמאם אשחרך אלי צ יוצר אחר מרבע דר' שלמה סנגארי ק אחרת לכ... ר ק' 1 אילי פ 2 עקולי ג ה ע קהל[.]. ק 4 אנעים] חסר ק' 3 / אירשה ח ט י

סיומות מקראיות: סיומות מלוקטות הכוללות מילת 'בוקר' (בכל מחרוזת ראשונה בגוש); מויק' טז, א ואילך (בכל מחרוזת שנייה); משמ' לד, ה ואילך (בכל מחרוזת שלישית); ומבמ' יד, יט ואילך (במחרוזת הקדוש). 1 אשחרך אלי: הלשון על פי תה' סג, ב. 2 עיקולי: חטאי. 3 יי בקר תשמע קולי: תה' ה, ד. בכ"י נ שם ה' נכתב: 'יו', אך במהדורה הנוכחית העדפתי את אופן הכתיבה השכיח של שם ה' בכתבי הגניזה. 4 בתחן: בתחינה. ארשה: אטול רשות לדבר.

- 5 בַּךְ אַחְסָה וְזֹאת לֹא אֲנִישָׁה
וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה
- מֹשֶׁה / גֵּשׁ בְּתַחַן לְהַעֲבִיר אֶשֶׁם
גְּעִיית קוֹלוֹ נִשְׁמַע וּבְתַקוֹן וּסְלִיחָה נִרְשָׁם
וַיֵּרַד יְיָ בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם
- 10 [פּוֹזְמוֹן] שָׁם / עֲרֵבָה תַּחֲנַתּוֹ וּבְכַקְשָׁתוֹ הַוּנְעָם
שָׁב וְחָנַן בְּעַד גּוֹי מְוֹזְעָם
סִלַּח נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה קָד >וּשְׁ<
- 15 דְרָשְׁתִּיךְ הַיּוֹם מְעוֹנֵי לְהַתְרַפָּא
דוֹד נְשׁוֹרְרֵךְ בְּמֵאֲמַרְךָ פֶּה
בְּקָר אֶעְרֹךְ לְךָ וְאַצְפָּה
- וְאַצְפָּה / הַיּוֹם לִישׁוּעָתְךָ אֶסְבֵּר
הַבִּינֵנִי עֵידוֹתֶיךָ וּלְדַבֵּר זֶה אֶתְחַבֵּר
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר

5 בך אחסה] חסר ס / אחשה ג 7 בתחן] וערך תפלה ג ע פ ק¹ וערך תפילה נוסף בשוליים ה בחחן(1) כ
8 געית געות ח / קולו נשמע] קולי ברינון ס / ובתיקון ה ח י ס ע פ ת ובתוכן ח / סליחה בגגה ח ט י ס ע פ ק¹
10 שם יהנוסף ג [...]. יהנוסף ו / תחיתו ח ע פ / ובקשתו ג ס ק³ ובקש[...]. ו / מונעם ג 11 יחד שבנוסף ג /
וחינן בהחטט ע פ ת וחנין ג ו / המונעם בח ע מונעם פ 12 כנס סלח נוסף ג / הוזה] חסר ג הוזה חטט ע פ ת
13 דרשתיך] ק נוסף לפניו ב / היום] חנון בג חנון נוסף בשוליים ה / מעוני ע / התרפא ו לה[...].
פה ט 14 דרשתיך ח ק³ דודי ס / נשוררך] (אשוררך ו) היום נוסף ג ו נשבחך ב ברצון ח / כלשון ב בלב ג
במאמר הזחטט ע ת / ובפה בגו 16 כי לישועתך נוסף ב ולישועתך ג הוזה ולישועתך ח ק³ ולשועתיך
ע / אשביר ג אשבר ח אש[...]. ו 17 הביניני ג ח ס ק³ הביניני ת [...]. הביניני מ / עדותיך ב ס ע ת ק³ / ולדבר
זה אתחבר] ואדבר ס / ולדבור ג ו / אתחבר] הת[...]. ו

7 גש בתחן: ראו בר"ר מט, ח (מהדורת תיאודור אלבק, עמ' 506): 'רבנין אמ' הגשה לתפילה'.
הנוסח בכמה מכה": 'גֵּשׁ וְעֵרַךְ תְּפִלָּה'. 8 געית: קריאת. 10 שם: בהר סיני. ערבה תחנתו:
לפני הקב"ה. ובבקשתו הונעם: נראה שכוונתו: בקשתו נחשבה לנעימה בעיני ה'. 11 שב
וחנן: ראו דב' ח, יט. גוי מוזעם: כינוי לישראל שחרה אף ה' בהם בגלל חטא העגל. לצירוף
ראו יר' י, י. 12 הוזה: יתר, כמוכח מן החריזה. 14 דוד: פנייה להקב"ה בכינויו. במאמרך:
צ"ל: 'במאמר', כגרסת כתבי היד. 15 בקר ... ואצפה: תה' ה, ד. 16 לישועתך אסבר:
הצירוף על פי תה' קיט, קסו. 17 הביניני עידותיך: לצירוף ראו שם, קכה.

דְּבַר / וְהִשְׁמִיעַ לְמִכְהֲנֵי

20 וּבֹנֵן לְמִשְׁרַת לְפָנָי

וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְיָ

פז>מון< יי / הוֹפִיעַ לְבַדְךָ

הָקָם שְׁבוּעָה לְעַבְדְּךָ

כְּגֹדֶל חֲסִדְךָ קְדוֹשׁ<

25 זָכוֹר לָנוּ בְּרִית חֲסִידְךָ

זָרַח נָא מְנוּגָה נִגְדִיךָ

שְׁבַעֲיָנוּ בְּבִקְרַת חֲסִידְךָ

חֲסִידְךָ / חֲשׂוֹר לְמִתְאַוִּים בְּסִבְרוֹן

חֲדָשׁ רוּחַ הַפּוֹצְחִים רוּן

30 בְּזֹאת יָבֹא אֲהָרֹן

אֲהָרֹן / טָרַם יָבֵא לְבִקְרָה

טוֹעֵן עָלָיו דַּת יִקְרָה

וַיַּעֲבֹר יְיָ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא

פז>מון< וַיִּקְרָא / כִּהֵן מְקַטֵּיר וּמִנְהָה

19 למכהניי ת ק³ 20 ויתכונן ג וכונן ה מ יכונן ס ויתכונן [...] ו / לשרת ג לשר[.]. ו / לפניי ס ק³ 22 פז] ח ס ר
 ס / הופיעה ס / לבדיך ב ג ו ח 23 שבועה] דבר ג ו / לעבדיך ב ג ק³ 24 כגודל] סלח נא לעון העם הזה נו ס
 לפניו ג ו 25 זכר ב / שבועת ח / חסדיך ג 26 ורח ח / נא] ח ס ר ח / מנגה נגדך ה 28 חסדך ג ק² / חשור]
 זכור ג ו / לשיברון ג לשברון ו 29 חדש] נו ס ר ב שו ליים ג / זרחות ו קן ל : רוח ג / הפוצים ד / בו ברון
 נו ס ר ג ברון ב ה ו 32 טועין ג ו 34 ומקטיר ה

20 ובונן: ובאר, ולמד. למשרת לפני: כינוי לאהרן. 25 ברית חסידך: בריתך עם חסידך,
 ברית האבות. 26 זרח נא מנוגה: לצירוף ראו יש' ס, ג. מנוגה נגדיך: מן האור שעמך.
 הצירוף על פי שמ"ב יב, כג (=תה' יה, יג). 27 שבעינו בבקר חסדיך: תה' צ, יד. 28 חשור:
 הטף, הרעף. למתאווים: לחפצי חסדיך. בסברון: בתקווה. 29 חדש רוח: הצירוף על פי תה'
 נא, יב. הפוצחים רון: המשוררים לפניך. 31 יבא לבקרה: נראה שרומז לכניסתו של אהרן
 לקודש הקודשים ביום הכיפורים. 32 טוען ... יקרה: נראה שכוונתו: מקבל על עצמו עול
 תורה. ראו משנה, יומא א, ג: 'מסרו לו זקנים מזקני בית דין וקורין לפניו בסדר היום ואומרים
 לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיןך שמא שכחת או שמא לא למדת'.

35 כִּפָּר שְׁלֹגוּי שְׁפֵל וְנִבְזָה
וְכֹאשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה <דוֹש> ק

יִזְרַח יוֹם אוֹר לְעֵת עֶרֶב רִמְשׁ
יִקָּר כְּבוֹדְךָ מִמֶּנּוּ לֹא יִמֵּשׁ
וְכֹאוֹר בְּקָר יִזְרַח שְׁמֵשׁ

40 שְׁמֵשׁ / כְּהִזְרִיחְךָ עֹנֵנּוּ יוֹכְבֵּשׁ
כְּבֹא מְכֹהֵן כָּאֵב עֲדָתוֹ יוֹחֲבֵשׁ
כְּתוֹנֵת בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבֵּשׁ

יִלְבֵּשׁ / לְבָנִים לְהַפִּיק בָּם רִינּוֹן
לְקִרְוֹא בְּשֵׁם מִסְכִּית תַּחֲנוּן
יִי יִי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן 45

פּוֹ-מוֹן <וְחַנּוּן / הַאֲזִינׁ תַּחֲנֶה
כְּנִשְׂאָתָּ לְעֵדֶת מִי מְנָה
מִמְצָרִים וְעַד הַנָּה קֹד >וֹשׁ <

35 יכפר נא יכפר נא נוסף ד / שלגוי] נא לגוי בגד הו צ 37 יזרח ... רמש] נ"א יודע יום (יום נוסף ג)
ויהי אור לעת אמש נ צ / יזרח יום] יודע יום ויהי ה / יזרח ד צ ר 38 אל ד / ימיש צ 40 כהזירו ד / עונינו ד
צ 42 כבוא כהן ד 44 לקרוא ... תחנון] נא להסיר זעם עברה ותאנון נוסף ב צ ד צ / לקורא ד 46 האזינה
תחינה ד 47 כנשאתה ד צ

35 שלגוי ... ונבזה: צ"ל: 'נא לגוי', כגרסת כתבי היד; ו'גוי שפל ונבזה' הוא כינוי לישראל שבגלות. 37 יזרח ... ערב: על פי זכ' יד, ז, וכוונתו: יבוא יום הגאולה. ראו גרסת כתב היד: 'יודע יום', ועל פי הפסוק בוכ' שם. ערב רמש: סמיכות נרדפים. 38 יקר כבודך: סמיכות נרדפים. ימש: כמו: ימוש. 39 וכאור ... שמש: שמ"ב כג, ד. 40 עוננו יוכבש: הצירוף על פי מ' ז, יט. 41 כבא מכהן: כבוא הכוהן הגדול אל קודש הקודשים, ו'כאב עדתו יוחבש' משום שהוא יכפר על העם. יוחבש: יירפא, יכופר. 43 ילבש לבנים: נושא המחרוזת הוא הכוהן הגדול שלבש ביום הכיפורים בגדי לבן. להפיק בם רינון: כדי שתפילתו תעלה לרצון. 44 מסכית תחנון: שומע תפילה, כינוי להקב"ה. 47 לעדת מי מנה: כינוי לישראל, על שום במ' כג, י.

מהר לי דבר נאמך
מחילה חיש מעמך 50
ובבקר תפלתי תקדמך <

תקדמך / נועם תפלה בבנין אריאל
נצח יובילון לך שי כהני אל
ומאת עדת בני יש <ראל >

ישראל / שיח תפלתם תהא מסוימת 55
על ספרך תהיה מחותמת
ארך אפים ורב חסד ואמת

פז <מון > ואמת / שיוע עניו בעד בנך בכורך
שמעת שועו ונמתה לבחירך
סלחתי כדברך 60 [קדוש]

49 נאמך ד 50 מעימך ד 52 תקדמוך ד 53 יובילו צ / שי חסר ד 55 סיה צ / תהי ד / מסוימת צ
58 שוע ד / בכורך צ 59 שמעתה ד 60 כדריך ד

49 דבר נאמך: סמיכות נרדפים. 51 ובבקר תפלתי תקדמך: < תה' פח, יד. 52 בבנין אריאל: בירושלים הבנויה, או: במקדשך הבנוי. אריאל: כינוי לירושלים, על פי יש' כט, א. 53 נצח: לעד. יובילון לך שי: על פי תה' סח, ל, ו'שי': כינוי לקרבן. 55 שיח תפלתם: סמיכות נרדפים. מסוימת: שלמה, ניכרת. 58 עניו: כינוי למשה, על שום במ' יב, ג. בנך בכורך: כינוי לישראל, על שום שמ' ד, כב. 59 ונמתה: ואמרת. לבחירך: כינוי למשה. 60 [קדוש]: ההשלמה מכ"י צ.

ב. גוף היוצר 'אתאנו לך ביום ישועה'

בשמך <ך> <רחמנא> [יוצר ליום הכיפורים]

[פזמון] סלח נא לשופכי תחנון

כפר נא לעורכי חנון

?? אל רחום וחנון קדוש

אתאנו לך ביום ישועה

5 סיחננו נשפוך בשועה

?? שמעה

מקורות: אוקספורד, בודליאנה (Heb. f. 48 (2743/4), דפים 57–63 (נוסח היסוד, ג); שם, Heb. g. (2700) 2, דפים 26–27 (כולו, א); שם, e. 93/28, דף 36 והמשכו שם, e. 93/50, דפים 63–64 (כולו, ב); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S Glass 12.86 (כולו, אך בדילוגים, ג); שם, T-S H 6.87 (20–1), ד; שם, T-S NS 96.58 (64–סוף, ה); שם, T-S NS 103.42 (21–1), ו; שם, T-S NS 110.29 (**94–סוף, ו¹); שם, T-S NS 124.107 (49–78, ז); שם, T-S NS 125.55 (35–סוף, ח); שם, T-S NS 131.8d (59–87, ט); שם, T-S NS 138.15 (כולו, י); שם, T-S NS 146.44 (31–סוף, כ); שם, T-S NS 147.54 (88–סוף, ל); שם, T-S NS 198.73(b) (36–93, מ); שם, T-S NS 199.45 (70–סוף, ס); שם, T-S NS 236.56 (1–52, ע); שם, T-S NS 237.52 (76–סוף, פ); שם, T-S NS 278.242 (1–87, צ); שם, T-S AS 113.149 (31–43, 90–סוף, ק); שם, T-S AS 116.44 (88–סוף, ר); שם, T-S AS 122.106 (3–13, ר¹); שם, T-S AS 129.170 (36–70, ר²); שם, T-S AS 132.13 (1–21, ר³); שם, T-S AS 135.180 (1–12, ר⁴); שם, T-S AS 128.209 (שריד דל, 65–80, ר⁵); ניו־יורק, בית המדרש לרבנים ENA 634.5 (1–44, ש); שם, ENA 3250.5 (70–סוף, ת); שם, ENA 3278.21 (1–17, י); שם, ENA 3433.13 (1–19, יא); שם, ENA 3827.6-7 (82–סוף, יב); פריז, אוסף מוצרי MC VIII 233 והמשכו קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 5.38 (1–67, יג); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 67 (1–78, יד); קמברידג', אוסף מוצרי MC VIII 86 (כולו, יו); שטרסבורג, הספרייה הלאומית והאוניברסיטאית 4077, דף 56 (33/145) (54–91, יז) נדפס: ע' פליישר, 'ר' סכן – פייטן ארץ־ישראל במאה העשירית', בתוך: ש' מורג וי' בן־עמי (עורכים), מחקרי עדות וגניזה: מוקדשים לפרופסור שלמה דב גויטיין, ירושלים תשמ"א, עמ' 30 (טורים 1–3).

כותרת: יוצר א יוצרות של כיפור ב אחר ג יוצר כפור ד י שך בשמך רחמנא יוצר ליום הכיפורים ו ס[.]. יחה ע [..]שמך רחמנא יוצר יום כפור [...] עולם אוצר חיים אור[. ..]אפל אמר ויהי צ [...] רחמ' יוצר לכפור ר³ [..] שמ[.]. רחמי יו[.]. כפור ר⁴ בשמ' יוצר כפור מ בשם יי יוצר כיפור ה בשמ' רחמ' [...] צר כפור פזמ' ה¹ יוצרות של כיפור ה² 3–1 הטורים חסרים א י עך 1 חינון מ 2 וכפר ד (מעל לו"ו סימני מחיקה ד / חינון ו צ ש מ ה⁴ ה¹ ה² 3 יי] חסר ש / קדוש] חסר מ 4 אתנו א ו ר¹ ה¹ 5 סיחננו יך שיחנו ר¹ ש ה¹ שיחנו

סיומות מקראיות מלוקטות הפותחות בשם ה'. 2 חנון: תחינה. 3 יי ... וחנון: שמ' לד, ו. 4 ביום ישועה: ביום הכיפורים. הצירוף על פי יש' מט, ח. 5 סיחננו נשפוך: לצירוף ראו תה' קב, א. 6 יי שמעה: דנ' ט, יט.

בְּיוֹם רְצוֹן נְשׁוּחָה

וּבֹ נִבְקֵשׁ סְלִיחָה

יְיָ סְלִיחָה

10 גִּשְׁנוּ עֲדִיךָ לְשׁוּבָה

לְקַבְּלֵנוּ הַיּוֹם בְּתִשְׁבָּה

יְיָ הַקְּשִׁיבָה

[פזמון] סְלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

<כִּפֹּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן

קֹדֶשׁ>

יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן>

15

דְּרוֹשׁ לְצַדִּיק מִשְׁפָּטֵינוּ

יוֹם זֶה בְּחֶסֶד תִּשְׁפָּטֵנוּ

יְיָ שׁוֹפְטֵינוּ

הַשֵּׁת בְּסְלִיחָה חֲלִקֵינוּ

20 וּבִסְפָר חַיִּים כְּתִבֵינוּ וְחִקְקֵינוּ

יְיָ מַחֲוֹקֵינוּ

צ ה ר³ [...] יחינו ר⁴ / נשפוך בשועה] קשוב בישועה א / נש[...] לפניך נוסף ע לשפוך ב ש נשפך ו / בשועה
 ב ה² 7 רצון] כפור צ / נסוחה ג ו י ע צ ד ה⁸ ובי ה² / נבקש סליחה] נקשיב סלחה א 10 אליך ומעליו
 נרשם עדיך ר¹ / בתשובה א 11 לקבלינו היום בתשובה] קבלינו באהבה א / לקבלנו ג ד ה¹ קבלינו ש ד /
 היום] חסר צ 13-15 הטורים חסרים ש מ 13 לשפכי י / לך תחנון נוסף א 14 וכפר ע / חנון] לך ריגון
 א חינון י 15 קד] חסר ע 16 משפטנו ב ד 17 יום זה בחסד] ובצדק וברחמים א ד (ומתחתיו נרשם: יום
 זה בחסד תשפטנו ד) / ביום ש / בחסד] בצדק ובצד תוקן בחסד ו אל צ / תשפטנו ב ד ע ה¹ ה² 19 השית ג י
 החיש ע היום צ / סליחה ג שים צ / חלקנו ד ע ה¹ 20 מרום בספר נוסף ו ה² ובספר חיים ובספר חיים נוסף
 י / בספר ד ע צ ובמכתב ג / החיים ע / כתבינו] חסר א ע צ כתבנו ב ה¹ ה² / חוקינו א צ חק[...]. ע וחקקנו ש

7 ביום רצון: ביום הכיפורים. הצירוף על פי יש' נח, ה. נשוחחה: נתפלל. 9 יי סלחה:
 דנ' ט, יט. 10 גשנו: ראו בר"ר מט, ח (מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 506): 'רבנין אמ'
 הגשה לתפילה'. עדיך לשובה: כדי לחזור בתשובה אליך (השוו הושע יד, ב; יואל ב, יב).
 12 יי הקשיבה: דנ' ט, יט. 16 דרוש לצדק משפטנו: חפש את צדקנו בעת המשפט.
 18 יי שופטנו: יש' לג, כב. 19 השת: שים, תן. 20 ובספר חיים: הצירוף על פי תה' סט,
 כט. גרסת כ"י ו: 'מרום בְּסִפָּר' הולמת את הנצרך על פי חתימת הפיוט 'סולימן', אך אפשר
 שהיא תיקון מעתיקים. כתבינו וחקיקנו: לצירוף ראו יש' י, א. 21 יי מחוקינו: שם לג, כב.

וּבַת־שׁוֹבָה הִדְרִיכְנוּ
נְתִיב יוֹשֵׁר שִׁית דְּרָכֵינוּ
יְיָ מַלְכֵינוּ

25 [פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כַּפָּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן
קְדוֹשׁ>

כ"י א

זֶה הַיּוֹם בְּסֶלְחָךָ לִידֵיךָ
יַעֲנֵנו כּוֹלֵם וְיִדְוֶךָ
יְיָ בְּצַר פְּקֻדוֹךָ 30*
זְכוֹר לָנוּ הַבְּרִית וְהַחֶסֶד
זַכֵּינוּ כִּי עִמָּךְ הַחֶסֶד
יְיָ אֱרֹךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד

חַנוּנִם בְּשִׁפְכֶם עֲדִיךָ
זְכוֹר רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶיךָ
יְיָ בְּהַשְׁמִים חַסְדֶיךָ

טוֹבָם שְׁלַח מֵעַמְךָ
כִּי הֵם נִחַלְתָּךְ וְעַמְךָ
יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ 35

[פזמון] סֶלַח נָא לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כַּפָּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן
קְדוֹשׁ>

22 ובתשובה שלימה נוסף א / הדריכינו א / 23 ובנתיב א ע / שית דרכינו] עודתי(?) ע / שים ב שתי 24 /
דרכנו ב 25-27 הטורים חסרים א ש 28-30 הטורים נוספו אחרי טורים *28-30 ע 29 הכל
ע 31 חינון א ע צ חינונם ב י ש 24 / 25 / בשופכם א בשפכי ע בשפכינו צ 32 זכר 24 / רחמיך וחסדיך] למו
חסדיך א כ / רחמיך יי נוסף ב ש 24 / 25 / וחסדיך ק 33 בהשמים חסדיך] בצר פקדוך א (פקודיך) כ רמה ירך
צ ק / חסדיך] לאחריו נוסף פו ע 34 מעימך א 35 ועמיך י 37-39 הטורים חסרים א כ ע צ

24 יי מלכינו: שם. 28 לידידיך: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (מהדורת פינקלשטיין,
עמ' 409). 29 יענו כולם: לצירוף ראו יש' יד, י. 30 יי בצר פקדוך: שם כו, טז. *29 כי
עמך החסד: על פי תה' קל, ז. *30 יי ... חסד: במ' יד, יח; תה' קג, ח. 31 חנונם: תפילתם.
32 זכור רחמיך וחסדיך: על פי תה' כה, ו. 33 יי בהשמים חסדיך: תה' לו, ו. 35 כי ... ועמך:
על פי דב' ט, כט. 36 יי ... שמך: יר' יד, י.

40 יום כפור עֲוֹנֵינוּ

הַעֲבֵר בּוֹ זְדוֹנֵינוּ

יְיָ אֲדוֹנֵינוּ

כְּמִיתִי עוֹלָם נַחֲשֶׁבְנוּ

לְעֵנָה וְרֵאשׁ רֹינֵנוּ

יְיָ חַנּוּנוּ לָךְ קוּיֵנוּ 45

לְצַנּוּ וְגַם פִּשְׁעֵינוּ

חֲטָאנוּ וְהַעֲוִינוּ וְהִרְשַׁעְנוּ

יְיָ הוֹשִׁי[י] עֵינוּ

[פזמון] סֵלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

כְּפָר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן

50

יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן קְדוֹשׁ>

מִשַּׁחַת נַפְשֵׁינוּ תַחֲיֶה

יוֹם שְׁלִישִׁי תִקְיַמְנוּ וְנַחֲיֶה

יְיָ מִמִּית וּמְחַיֶה

40 כיפור א ב ח כ ע 2ף / עוננו ש ה 1ף עינינו 2ף 41 בו העבר ח / להעביר מ העביר צ תעבר ש / זדוננו ח ש ה 1ף 43 כמיתי] לפניו נוסף פו ע כמתי ב 2ף / שוינו ח ק ר2 [וינו ע 44 ולענה ח / ורוש י צ ש ה 1ף 46 וגם] חסר א כ צ / ופשענו א כ צ פשענו ב ח י 2ף 47 חטאנו] חסר א כ / והעוינו] חסר ח ועוינו ע העוינו ה 1ף / הרשענו ח ה 1ף והרשעו כ רשענו 2ף 48 הוש[י]עינו] על פי א י ה הושיענו ב ח 2ף הושויענו ג [..]שיענו 1ף תשפות שלום לנו צ 49-51 הטורים חסרים א כ / זכור לנו וג' ח 52 נפשנו ב 53 ביום א כ / השלישי א כ ר2 / תקימני ז תקימנו ח כ ר2 1ף 2ף / וניחיה י

41 זדונינו: רשענו, או: זדונותינו. 42 יי אדונינו: תה' ה, ב ועוד. 43 כמיתי עולם: שאין תקווה לתחייתם. הצירוף על פי תה' קמג, ג ועוד. נחשבנו: ראו גרסת המקבילות: 'שוינו'. 44 לענה וראש: הצירוף על פי איכה ג, יט. 45 יי ... קוינו: יש' לג, ב. 46-47 לצנו ... והרשענו: הלשון בעקבות נוסח הוידוי. 48 יי הוש[י]עינו: בכתב היד 'הושויענו'. אינו במקרא, ואפשר שכוונתו למל"ב יט, יט (וכן יש' לו, כ): 'יי אלהינו הושיענו'. 52 משחת נפשינו: לצירוף ראו יש' לח, יז ועוד. 53 יום ... ונחיה: על פי הו' ו, ב. 54 יי ממית ומחיה: שמ"א ב, ו.

55 נוקשנו וגם נכשלנו
 ישבנו שוממים כולנו
 יי תשפות שלום לנו

סוגרנו ביד זידי רשעה
 המונו בכל שעה
 יי הושיעה 60

[פזמון] סלח נא > לשופכי תחנון
 כפר נא לעורכי חנון
 יי יי אל רחום וחנון
 קדוש <

כ"א

עבור על פשע ידידיך
 ענם כרוב חסדיך 65*
 יי בהשמים חסדיך

עתירת תפלת עבדיך
 ענם כרוב חסדיך 65
 יי אלהי אברהם יצחק וישראל עבדיך

פעולת רשעינו אם תעמוד
 ואם כמדתינו לנו תמוד
 יי מי יעמוד

55 נכשלנו] נלכדנו א כ כשלנו ח ה² נכלמנו ובצד נא כשלנו ז 56 כלנו ח כ 57 תשפות ... לנו] אלהינו ב[... ז / לנו] לאחריו נוסף ה ז ה¹ 58 בידי כ 59 הממונו] נרשם חייבוננו ותוקן בצד ז 61-63 הטורים חסרים א כ ה¹ 64 תפילת ח ה² 64* על[חסר ט / ידיך (!) ט חסדיך ז 65 ענם] שעה ב ענינו ז ענה ה¹ / כרב חסדיך ז 65* ענים ט / כרוב חסדיך] חסר ה² / חסדיך] רחמיך וחסדיך ט 66 יי חסר ה² 67 פעולם (!) ט / רשעינו] נכתב תחילה רשעים ותוקן נרשענו ה¹ ה² ז / אל ה / תמוד ט תעמד ז ז 68 ואם ... לנו] לנו כמדתינו אל (אם ז) ח ז וכמדתינו לנו אם ט [...] לנו אם מ / יה אם נוסף ז / כמידותינו א כמידתינו כ במידתינו ה² / לנו] חסר א כ 69 יעמוד] לאחריו נוסף סלח נא ה¹

55 נוקשנו וגם נכשלנו: ללשון השווה יש' כת, יג. 57 יי ... לנו: שם כו, יב. 58 סוגרנו: הוסגרנו, נכלאנו. זידי רשעה: לצירוף ראו מל' ג, יט. 60 יי הושיעה: תה' כ, י. 64 עתירת תפלת: סמיכות נרדפים, וללשון השווה דה"ב לג, יט. 65 ענם כרוב חסדיך: הלשון על פי תה' סט, יד. 66 יי ... עבדיך: הפסוק נראה כהכלאה של מל"א יה, לו (ועוד) ושם' לב, יג. 64* עבור על פשע: ללשון ראו מ' ז, יה ועוד. ידידיך: כינוי לישראל. 66* יי בהשמים חסדיך: תה' לו, ו (הפסוק כבר הובא בטור 33, אך בכ"א מובאת שם סיומת אחרת (יש' כו, טז). 67 אם תעמוד: אם תעמוד לפניך במשפט. 69 יי מי יעמוד: תה' קל, ג.

70 זָעֲקֵנוּ אֱלֹהֵיךָ בְּלֹא כֹחַ
לְעֲדֹתֵינוּ יִגְדֵל נָא כֹחַ
יְיָ אֱלֹהֵי אֲפִים וְיִגְדֵל כֹּחַ

[פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן

כַּפָּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן

75 יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן קְדוֹשׁ <

כ"י א

קוֹפְלָנוּ מִבֵּית הָאֲסוּרִים
מְתֵי תַתִּיר אֲסוּרִים
יְיָ מְתִיר אֲסוּרִים

קָדְרוּ פְּנֵינוּ כְּאֲסוּרִים
מְתֵי תַפְתַּח סְגוּרִים
יְיָ מְתִיר אֲסוּרִים

80 רְוֹצְנוּ בְּמַחְשְׁבֵי קְבָרִים
הוֹצִיאֵנוּ מֵעוֹנֵינוּ מְטוֹהָרִים
יְיָ פּוֹקֵחַ עוֹרִים

שְׁפֹלְנוּ וְהִיָּינוּ שְׂאוּפִים
בִּיטָה בְּעֵנֵינוּ כִּי אָנוּ דְחוּפִים
יְיָ זוֹקֵף כְּפוּפִים

70 אליך] חסר צ לך א ט כ ואין ה / בלי א בנו ה בכל כ / כח ב ז י כ ס צ ת ה² 71 לעדתינו] נכתב תחילה לעזרתינו ותוקן ג לעזרתינו א ב ה ז ח ט י כ מ צ ת ה² פ / כח ב ז י כ ס צ ר² ת ה¹ ה² 72 יי ארך ... כח] חסר ת / יי] חסר ה² 73-75 הטורים חסרים א כ ה¹ זכור לנו ח זכור לנו הברית והחסד / נוצר לאלפים חסד / יי ארך אפים ורוב חסד קדוש ט 76 בבית האסורים צ *76 לבית ה מ בבית ט כ ת / הסורים ה 77 תתיר ח פ *77 תפתח סגורים ה מ ת 80 הוציאנו מעונינו מטהרים] ורעדו מינו איברים(!) צ / הוציאנו ט הוציאנו י תוציאנו כ / מעונינו מטהרים] ונעבדך עם [...] אורים ט / מעבדותינו א מעונינו י פ מעבד[...] כ / מודררים א וטהורים ח 82 שאפנו א שאפו כ / והינו א / שואפים ב שחופים ט דחופים פ 83 בעניינו כי אנו] בנפילת א כ / בעניינו] חסר צ בענינו ב ח בעונינו ט / כי אנו] חסר ט היינו ה פ / אני ה² / הדופים ת סכופים פ

70 בלא כוח: הצירוף על פי איכה א, ו. 71 לעדתינו: ברוב כתבי היד הגרסה: 'לְעֲדוֹתֵינוּ'. יגדל נא כוח: במ' יד, יז. 72 יי ... כח: נח' א, ג. 77 תפתח: תשחרר. השוו תה' קב, כא ועוד. סגורים: כלואים. 78 יי מתיר אסורים: תה' קמו, ז. *76 קופלנו: נלחצנו, נדכינו. מבית: נראה שצ"ל: 'בבית', כגרסת כ"י ט. 80 מעונינו מטהרים: לצירוף ראו יר' לג, ת. 81 יי פוקח עורים: תה' קמו, ת. 82 שאופים: רמוסים. 83 דחופים: דחוקים, דחויים. 84 יי זוקף כפופים: תה' שם.

85 [פזמון] סֶלַח נָא <לְשׁוֹפְכֵי תַחֲנוּן
כִּפֵּר נָא לְעוֹרְכֵי חַנוּן
יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנוּן
<קְדוֹשׁ>

תִּשְׁנוּ וְגַם תִּמְנוּ
אוֹמְרֵי זֶה בְּפִינוּ שְׁמֵנוּ
יְיָ צְבָאוֹת עֲמָנוּ 90

הוֹשִׁיעֵנו דּוֹבֵר צְדָק
עַל דְּבַר אֱמֶת וְעֲנוּהַ צְדָק
יְיָ שׁוֹפֵט צְדָק

כ"י א

סִבְרָנוּ וְתוֹחַלְתֵּינוּ לַחֲסוֹת בָּךְ תִּקְוֵתֵינוּ וְסִבְרָנוּ בָּךְ
95 * יְהִי מִמְרוֹמְךָ נַחֲנוּ בְרוּב טוֹבְךָ 95 * סֶלַח נָא כְּדֹרְכֵי טוֹבְךָ
יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם בּוֹטַח בְּךָ יְיָ צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם בּוֹטַח בְּךָ קְדוֹשׁ

כ"י ח

בָּךְ בְּטַחְנוּ עֲשֵׂה פְלָאוֹת
95 ** חוֹנֵה עַל עֵינַיִם מְלֵיאֹת
יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת

85-93 הטורים חסרים א כ / שופכי ה / לעורכי חינון ט 86 לשופכי תחנון ט 89 בפינו] לאחריו תמיד ומעליו סימני מחיקה נ 91 תושיענו בחפרתן 2ה תושיעינו י תושיעינו ק תושיע[...]. ס תענינו ה 93 יי אלהים נוסף ק / שופט] בוחן ח פ 94 סברינו ב י ל ר ת 2ה / לחסות] חסר ה * 94 תוחלתינו ה תוחלתנו ק / וסברינו ה כ ק ** 94 עושה פ / נפלאות ג נוראות ו 95 יי ס / ממרומיך ב / נחנו] חסר 2ה נחינו י ר ת נחינו[.]. ס * 95 נא] לנו ק ** 95 מלאות פ 96 בך] לאחריו נוסף פזמ סלח נא וג' ר ת 2ה * 96 בך] לאחריו נוסף פז סלח ומחול לעונינו / יה מגיר כל מענינו / נא עשה למענך ולא למענינו קדוש ה בך בטחנו אלוה נורא[.]. ת / חונה על עינים מלאות [...]. ק / קדוש] חסר כ ** 96 צבאות] לאחריו נוסף קדוש ו 1 פז זכור לנו ח [לח נא פ

88 תשנו: תש כוחנו, נחלשנו. 89 אומר זה: מכוון אל האמירה שבטור הבא. 90 יי צבאות עמנו: תה' מו, ח (ושם יב). 91 הושיענו: ברוב כתבי היד הגרסה: 'תושיענו'. דובר צדק: פנייה להקב"ה בכינויו, על פי יש' מה, יט. 92 על ... צדק: תה' מה, ה. 93 יי שופט צדק: איננו במקרא, וקרוב לו יר' יא, כ. 95 נחנו ברוב טובך: ללשון ראו תה' קמג, י. 96 יי ... בך: שם פד, יג. 94 ** עשה פלאות: פנייה להקב"ה בכינויו. 95 ** חונה: שוכן בקרב. עינים מליאות: כינוי למלאכים, על שום יח' א, יח. 96 ** יי אלהים צבאות: תה' נט, ו ועוד.

ג. גוף היוצר 'וידבר אמרי נכוחות לנצורי כבבת'

יוצר דר' שלמה לשבת וכיפור <

אמרי נכוחות לנצורי כבבת	וידבר
ביאר באהבת	בשבת ועשור
מזמור שיר ליום השבת	

גבור ועוזו לרועה נאמני	ויאמר	
דברת מכהן בא[ר]מוני	[בשבת ועשור]	5
טוב להודות ליי		

המכהן בבית ויעודיך	בזאת יבא
ויד[י]ק ויקטיר על מזבח יסודיך	[בשבת ועשור]
להגיד בבקר חסדיך	

חסדיך / שלח שוכן מעלה	[פזמון]	10
למחות פשע סגולה		
האל ישועתינו סלה [קדוש]		

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.43 והמשכו שם, T-S NS 101.63 (נוסח היסוד, ג); פריז, אוסף מוצרי MC V 28 וחלק ממנו שם, MC V 71 (1-36, א); ירושלים, הספרייה הלאומית 577.6/2 (9-18, א); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S AS 135.227 (1-4, ג)

כותרת: אחר דר' שלמה זל לשבת וכיפור א אחר לשבת [...] וכפור ג 7 ויעודיך] יו"ד שנייה מעל לשורה ג 9 חסדיך] המילים וידק ויקטיר על מזבח יסודיך להגיד בבקר חסדיך נכפלו ומעליהן סימני מחיקה נ

פתיחות מקראיות: ויק' טז, א ואילך; סיומות מקראיות: תה' צב, א ואילך. 1 אמרי נכוחות: דברי אמת, כינוי לתורה. לנצורי כבבת: כינוי לישראל, על שום דב' לב, י; תה' יז, ח. 2 ועשור: ויום הכיפורים; ראו ויק' טז, כט. ביאר: את הדינים המיוחדים ליום זה. 4 גבור ועוזו: כינויים להקב"ה, והצירוף על פי תה' כד, ח. לרועה נאמני: כינוי למשה. נאמני: כינוי לישראל. 5 דברת מכהן: את דיניו של הכהן הגדול. בא[ר]מוני: בכתב היד: 'באדמוני', אך צ"ל בלי ספק: 'בארמוני', במקדש. ראו בר"ר נב, ב (מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 542). 6 ליי: בכ"י ג שם ה' נכתב: 'ליו', אך במהדורה הנוכחית העדפתי את אופן הכתיבה השכיח בכתבי הגניזה: יי. 7 בבית ויעודיך: כינוי לבית המקדש, מקום התועדותו של הקב"ה עם עמו. 8 ויד[י]ק: ראו שמ' ל, לו. מזבח יסודיך: לכאורה סמיכות הפוכה, אך הקטורת לא הוקטרה על גבי יסוד המזבח. ואפשר שיש לפרשו כסמיכות תיאור: מזבחך המיוסד. 10 חסדיך שלח: לצירוף ראו תה' נז, ד. שוכן מעלה: כינוי להקב"ה. 11 סגולה: כינוי לישראל. 12 האל ישועתינו סלה: תה' סח, כ.

<p>וְהַיְלֵבֶשׁ לְהַתִּיר הַבֵּל חֲנוּן מִפִּיל בְּעַד נַחֲלַת חֶבֶל עָלֵי עֲשׂוֹר וְעָלֵי נָבֶל</p>	<p>כְּתוּנָת בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	15
<p>טְהוּרִים מְזַכְּרֵי הִילוּלֶיךָ י[ק]ח שְׁנֵי שְׁעִירִים כֹּדֶת מְלוּלֵי[י]ךָ כִּי שִׁמְחַתְנִי יִי בְּפַעֲלֶיךָ</p>	<p>וּמֵאֵת עֲדַת [בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר]</p>	
<p>כִּהֵן פֶּר חֲטָאתוֹ לְפָנַי לְכַפֵּר בְּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ כֹּדֶת עֲנִינֵי מֵה גָדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ יִי</p>	<p>וְהַקְרִיב בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	20
<p>[פזמון] יִי / שָׁמַע שׁוֹעֵת גּוֹי אֶחָד לְפָאֵר שְׁמֶךָ הַמְיוֹחָד הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד <ק>דוּשׁ <</p>		
<p>מִפִּיל תַּחֲנַת[ו] בְּעַד עִם הַנּוֹדֵעַ נִיהַג בְּחֻמָּה וּמִדַּע וְאִישׁ בְּע[ר] לֹא יִדַּע</p>	<p>וְלִקַּח בְּשֵׁבֶת וְעֲשׂוֹר</p>	25
<p>סָגַן הַ[כ]הֲנִים הַמְיוֹדָעִים</p>	<p>וְנָתַן</p>	

13 הבל[כ].. ב 14 ועש א ועשור ב / חינון ב חינו[...]. א 16 עדת[חסר ב / טהורים] ו'ו מעל לשורה נ
20 עיניני א 22 י[נרשם בשוליים נ 25 תחנה א / הנודע] לפניו נרשם הנודע ונמחק נ 26 ניהג
י'וד מעל לשורה נ 27 איש א ב / בע[ר]] על פי א ב בעד נוסף בצד נ

13 זך: כינוי לכוהן. להתיר הבל: לבטל את חטאי ישראל. ואפשר שרומז למדרש כי
כל אחד מבגדי הכוהן כיפר על חטא אחר של ישראל; ראו ויק"ר י, ו (מהדורת מרגליות,
עמ' רי-ריב). עם זאת, ראו גרסת כ"י ג: 'פָּבֶל', ומובנו: להתיר כבלי החטא. 14 נחלת
חבל: כינוי לישראל, על שום דב' לב, ט. 16 טהורים מזכירי הילולך: כינוי לישראל.
17 י[ק]ח שני שעירים: בדומה ללשון הפסוק המתפייט. כדת מילול[י]ך: כמצוות דברך.
20 לכפר ... ביתו: בדומה ללשון הפסוק המתפייט. 22 גוי אחד: כינוי לישראל, על פי
שמ"ב ז, כג; דהי"א יז, כא. 24 הנה ... אפחד: יש' יב, ב. 25 מפיל ... הנודע: כינוי
לכוהן הגדול. עם הנודע: כינוי לישראל. 26 ניהג בחכמה ומדע: הנושא הוא הכוהן שנהג
את עבודת הקודש בחכמה. 28 סגן ה[כ]הנים: במקרא דווקא אהרן הוא שנותן את הגורלות
על שני השעירים, ואפשר שנרמז כאן סגן הכהנים העומד מימין הכוהן הגדול בעת נתינת
הגורלות (משנה יומא ג, ט, וראו שם ד, א). אמנם בהרבה סדרי עבודה מצאנו שהכוהן

בְּשׁוֹרָתְךָ וְעַשׂוֹרָתְךָ <שור> על שְׁנֵי שְׁעָרִים [לְהַתֵּם פְּשָׁעִים
בְּפָרוּחַ רְשָׁעִים 30

וְהִקְרִיב אֶהָרֶן פּוֹעֵל יָדָיו לְרִצּוֹת קוֹנֵי
בְּשׁוֹרָתְךָ וְעַשׂוֹרָתְךָ <שור> צָג לְהַגִּישׁ קָרְבָּנִי
וְאֶתָּה מְרוֹם לְעוֹלָם יְיָ

[פזמון] יְיָ / שְׁעָה קָרְבַּן חֲסִידֶיךָ 35
לְמַהֵר מְחִילֵת יְדֶיךָ
הָאִירָה פָּנֶיךָ עַל עַבְדְּךָ הוֹשִׁיעֵי [נִי] כַחֲסִידֶיךָ
קְדוֹשׁ <דוֹשׁ>

וְהִשְׁעִיר קִידָם אִישׁ עֵתִי מֵאֲמוֹנֵי
בְּשׁוֹרָתְךָ וְעַשׂוֹרָתְךָ <שור> רְנָנוֹת לְהַבִּיעַ בְּמִשְׁכָּנֵי
כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יְיָ

וְהִקְרִיב 40 שׁוֹחֵט וּמַעֲלָה עַל דּוֹכְנֵי
[בְּשׁוֹרָתְךָ וְעַשׂוֹרָתְךָ] תּוֹמִים וְאוֹרִים יִשָּׂא לְכַפֵּר עוֹנֵי
וְתָרַם כְּרָאִם קָרְנֵי

וְלָקַח מִלֵּא מַחְתָּה שְׁלֵהֶבֶת גְּחָלִים לְהַכְחִיד צוֹרְרֵי

29 פושעים] בצד נרשם נָא פשעים] נ פשעים א פשעי[.]. ב 31 קוניי א 36 האירה] בפנים נכתב האר
ובצד נָא האירה נ 39 יי] לאחריו נרשם מכהן המפיר צורוי ען צורר נעורי ומעליו סימני מחיקה נ
41 תומים] לפניו נוספה יו"ד נ

הגדול עצמו מכונה 'סגן'. ראו למשל ב'אזכיר גבורות' ליוסי בן יוסי (א' מירסקי [מהדיר],
פיוטי יוסי בן יוסי², ירושלים תשנ"א, עמ' 149): 'מִשְׁפָּחוֹת בְּרוּרִים גּוֹרְלֵי יִטְלוּ לְגַדְלֵי סֶגֶן',
וב'אנאים גבורות אל' לנחמיה בן שלמה בן הימן הנשיא (N. Katsumata [editor], *The Liturgical Poetry of Nehemiah ben Shelomoh ben Heiman Ha-Nasi*, Leiden
2002, p. 102): 'סֶגְנִים מְפִילֵי פִיָּסוֹ'. 29 [לה]תם פושעים: ההשלמה מכ"י ג, וניקוד
'פושעים' על פי 'פשעים' שבמקבילות ובשולי נוסח היסוד; והביטוי על פי דנ' ט, כד.
31 פועל ידיו: את קרבנו. קוני: כינוי להקב"ה. 36 האירה ... כחסידיך: תה' לא, יז. כחסידיך:
צ"ל: 'בְּחֶסֶדְךָ'. 37 קידם: נראה שכוונתו: הוליך למדבר. איש עתי: על פי ויק' טז, כא.
מאמוני: מקרב ישראל. 40 שוחט ... דוכני: כינוי לכהן השוחט את הקרבנות ומעלה את
נתחיהם על גבי המזבח; ו'דוכני' כאן כינוי למזבח. 41 תומים ואורים: ראו שמ' כת, ל.
43 מלא מחתה: על פי ויק' טז, יב (הפסוק המתפייט). נראה שהפייטן דרש שגחלי האש

[בְּשֵׁבֶת וְעָשׂוֹר] מְכַהֵן הַמַּפִּיר צָרוּרִי עַן נְעוּרִי
וּתְבַט עֵינֵי בְּשׁוּרֵי 45

[פּוֹמּוֹן] בְּשׁוּרֵי / שְׁמוֹ יָנוֹן
לְקָרֵב קֶץ גְּנוּנִים בְּגִנוֹן
הֶהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוֹן קְדוֹשׁ <

ד. האופן 'תרשישי מעלה'

אופן

תְּרִשִׁישֵׁי מַעְלָה
שׁוֹרְרִים שְׂבַח וְתִהְלָה
שׁוֹמֵיעַ תְּפִלָּה לְךָ

48 ק] בצד נרשם בעדה תלולי רום ובקי[.ן מה רבו נ

שבמחיתה מסמלים את הפורענויות שיבואו על צוררי ישראל. ל'גחלי אש' המושלכים כדי לכלות אויבים ראו תה' יח, יג-יד (ובמקבילה בשמ"ב כב). 44 צרוּרִי עַן נְעוּרִי: הנוסח נראה משובש, וקרוב שבמקור נכתב: 'המפר עצת צוֹרְרֵי מְנַעְעוּרֵי', ועל פי תה' קכט, א. 46 בשוּרֵי: בשונאיי; ונראה שנשמטה כאן תיבה, וצ"ל: 'בְּשׁוּרֵי בְּשׁוּרֵי', כלומר: כאשר אראה בפורענות אויביי. שמו ינון: על פי תה' עב, יז. 47 קץ: זמן גאולתם. גנונים: כינוי לישראל. בגנון: בהגנת המקדש הנזכר בטור הבא. 48 החר ... והלבנון: דב' ג, כה, כינוי לירושלים ולמקדש. ראו ספרי במדבר קלד (מהדורת הורוביץ, עמ' 181).

ד. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, נ); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23, דפים 32-33 (19-סוף, א); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 110.29 (1-37, ב); שם, T-S NS 110.69 (כולו, ג); שם, T-S NS 131.12 (25-סוף, ד); שם, T-S NS 137.2(i) (22-סוף, ה); שם, T-S NS 198.73(b) (1-3, ו); שם, T-S NS 202.36 (27-סוף, ז); שם, T-S NS 234.28-29 (כולו, מטושטש, ח); שם, T-S NS 277.156 (40-סוף, ט); פטרסבורג, הספרייה הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 76 (43-סוף, י); פריז, ספריית כי"ח IV C 186 (1-44, כ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3240.11-12 (25-סוף, ל); שטרסבורג, הספרייה הלאומית והאוניברסיטאית 4077, דף 59 (14/14) (33-סוף, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3278.21 (1-41, ס); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S AS 119.151 (30-36, ע); שם, T-S AS 121.19 (41-סוף, פ); שם, T-S AS 125.220 (1-12, צ)

2 שררים ח 3 שומע ג כ צ / תפילה ג ח כ

ד. 1 תרשישי מעלה: כינוי למלאכים. 3 שומיע תפלה: כינוי להקב"ה, על פי תה' סה, ג.

רַבּוֹת מְעוֹנָה	
קוֹרְאִים בְּקוֹל רִנָּה	5
קוֹשֵׁב תַּחֲנָה	לְךָ
צִדִּיק לִנְגָדֵם הַמוֹנִים	
פְּנִיךָ הַיּוֹם מִחַנְנִים	
פּוֹצְחִים וְעוֹנִים	לְךָ
[פּוֹמוֹן] אָנָּה אֵל נָא	10
לְמַעַן עֲשֵׂה נָא	
וּלְעַמְּךָ סֶלַח נָא	
עֲלִיוֹנִים תְּלוּלִים	
סֶלְסוּל מִסְלָסְלִים	
סוֹמֵךְ נִפְלִים	לְךָ 15
נִצּוּחֶךָ לְתַנּוֹת	
מִחַנּוֹת מוּל מִחַנּוֹת	
מוֹחֵל עוֹנֹת	לְךָ
לִנְגָדֵם זָכָה יְדִידִים	
כְּבוֹד מַלְכוֹת מְגִידִים	20
כוֹרְעִים וּמְדִים	לְךָ

4 ריבבות צ 5 רינה ח 6 תחינה ח 7 צדיק ב ח / לנואם (!) ב לנגדים ס 12 היום סלח נוסף ח 14 סילסול ח סלסול (!) כ / מתלולים ב מתלילים ג ח ס 15 נופלים ב ג ח ס 16 נצח ב ג כ ס / שבחך לתנות נוסף כ 18 מוחיל ס / עונות ח כ ס 19 זכי ב 20 מלכותך א ב ג ח כ ס 21 ומודים א ב ג ס [מודים כ

4 רבבות מעונה: כינוי לרבבות המלאכים שבשמים. ראו תה' סח, יח. מעונה: כינוי למרומים. ראו דב' לג, כז. 6 קושב תחנה: לצירוף השווה תה' קל, ב. 7 לנגדם: אל מול המלאכים. המונים: כינוי לישראל. 13 עליונים תלולים: כינוי למלאכים. תלולים: גבוהים. 14 סלסול: שבח. 15 סומך נפלים: הצירוף על פי תה' קמה, יד. 16 נצוחך: פארך. 17 מחנות: מחנות מלאכים. 19 ידידים: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (עמ' 409). 20 כבוד מלכות: הנוסח 'כבוד מלכותך' עדיף, ועל פי תה' קמה, יא.

[פזמון] אָנָא אֶל נָא
 לְמַעַנְךָ <עֲשֵׂה נָא>
 וּלְעַמְּךָ <סִלַּח נָא

25 יְקַדַּת נְהַר דִּינּוּר מְשַׁפֵּיעִים
 טַעַם שְׁבַחְךָ מְשַׁמֵּיעִים
 לְךָ טוֹמֵן פְּשָׁעִים

חֲשַׁשׁ לְהִבִּי זִיקוֹת
 זָמַר וְחָלִיל מִמַּתִּיקוֹת
 לְךָ 30 זוֹרִיעַ צְדָקוֹת

וּכְנָגְדָם זִפְהָ עֲשׂוּקִים
 הַקּוֹרְאִים לְךָ מִמַּעַמְקִים
 לְךָ <הַיּוֹם צָמִים וְצוֹעֵק[ים]>

[פזמון] אָנָא אֶל נָא
 לְמַעַנְךָ <עֲשֵׂה נָא>
 וּלְעַמְּךָ סִלַּח נָא 35

22–24 הטורים חסרים ב 25 יקידת א ב ג ד ה כ ס יקר ח / נהר] חסר א ג ד ה נור ח / דינור] חסר ב ח נור
 א ג ה אור ד / מפשיעים א 26 שבחך] צילצול א ג צלצול ב ד ה ח ס סלסול כ 29 וחליל ממתיקות] נושאות
 ומבהקות (ומשיקות ב ומפיקות ד ז כ) א ב ג ד ה ז כ ס נושאים בלהקות ח נושאות [...] ל 30 זוריע] יו"ד
 נוספה מעל לשורה נזרע א ב ג ז כ ל 31 נקה א ב ג ד ז ח כ ל ס נקה תוקן בצד ה 32 לך] חסר א ב
 ג ד ה ז כ ל היום ס 33 לך לך נוסף ומעל השני סימני מחיקה ז / צומים ב 34–36 הטורים חסרים ב

25 יקדת נהר דינור משפיעים: על פי דג' ז, י, ונראה שכוונתו שהמלאכים עצמם שופעים
 את הנהר. השוו בבלי, חגיגה יג ע"ב: 'לנהר דינור ... מהיכן נפיק, מזיעתן של חיות'.
 26 טעם: דבר. שבחך: ראו גרסת כתבי היד: 'צלצול', זמר. 27 טומן: מסתיר. טומן פשעים:
 לצירוף ראו איוב לא, לג. 28 חשש להבי זיקות: כינוי למלאכים הבוהקים באשם. חשש
 להבי: הצירוף על פי יש' ה, כד, ול'חשש' במשמע אש ראו מ' זולאי, 'עיוני לשון בפיוטי
 ינני', ידיעות המכון לחקר השירה העברית, ו (תש"ו), עמ' קצה (=הנ"ל, ארץ ישראל ופיוטיה:
 מחקרים בפיוטי הגניזה, בעריכת א' חזן, ירושלים תשנ"ו, עמ' 481). 29 וחליל ממתיקות:
 גרסת רוב כתבי היד שונה, ובעיקר שכיחה הגרסה: 'נושאות ומפיקות'. 30 זוריע צדקות:
 כינוי להקב"ה, והלשון על פי מש' יא, יח. 31 זכה: גרסת רוב כתבי היד: 'נקה'. עשוקים:
 כינוי לישראל. 32 הקוראים לך ממעמקים: הלשון על פי תה' קל, א.

דוֹלְקִים כְּלַפִּידִים
 גוֹעֲשִׂים וְרוֹעֲשִׂים וּמְסַלְדִים
 גוֹמְלֵי חֲסָדִים לְךָ

בִּירְאָה מְקַדִּישִׁים 40
 בְּנֶהַר דִּינּוֹר מִתְקַדְּשִׁים
 בּוֹרְאֵי קְדוּשִׁים לְךָ

אֲמִץ לְנַגְדָם חֲבוּרוֹת
 אוֹנְקוֹת בְּרוּחוֹת שְׁבוּרוֹת
 אָזוֹר גְּבוּרוֹת לְךָ 45

38 ורועשים] חסר א ג ד ז ח רועשים ה ל מ 40 טור 40 בא אחרי טור 41 א ג ד ה ז ח ט כ ל מ ס / שמך (נוסף בין השורות) מקדי[...] ס 41 מתחדשים א ג ס 42 חדשים א ג 44 ברוח ט ל בלבנות ח / נשברות א קשורות ח 45 אזור א ג ד ה ז ט י מ פ א[... ח / גבורות] לאחריו נוסף פֵּאָ אָנָא אַל נָא א ג ד ה ז ח ט י ל מ

37 דולקים כלפידים: כינוי למלאכים העשויים אש. 38 גועשים ורועשים: הצירוף על פי שמ"ב כב, ח; תה' יח, ח. ומסלדים: ומשבחים. 40 ביראה מקדישים: ראו חילופי הטורים ברוב כתבי היד. 41 בנהר דינור מתקדשים: ראו סדר רבה דבראשית מז (מהדורת ורטהיימר, עמ' מז): 'מיד יורדין כמה כתות מחנות מחנות וחיילים חיילים של מלאכים לתוך נהרי אש ונהרי להבה וטובלין עצמן'. מתקדשים: ראו גרסת כתבי היד: 'מִתְקַדְּשִׁים', והשוו בבלי, חגיגה יד ע"א: 'כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור, ואמרי שירה ובטלי, שנאמר (איכה ג, כג): חדשים לבקרים רבה אמונתך'. 42 קדושים: כינוי למלאכים. ראו גרסת כתבי היד: 'תְּקַדְּשִׁים', ועל פי יש' סה, יז. 43 חבורות: כינוי לקהל ישראל. 44 אונקות: נאנחות. ברוחות שבורות: ראו תה' נא, יט. 45 אזור גבורות: לצירוף ראו תה' סה, ז.

ה. המאורה 'שמש צדקה מעמך' והאהבה 'יום אשר בחרת לידידיך'

[מאורה]

שְׁמֵשׁ צְדָקָה מֵעַמְךָ
 לְנוּ תִזְרִיחַ מִמְרוֹמְךָ
 מִרְפָּא וְאַרוּכָה כְּנֶאֱמָרְךָ
 הַמְצִיא לְקָהֵל יִרְאֵה שְׁמֶךָ

ככ>תוב< וזרחה לכם יראה (!) שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ויצאתם ופשתם כעגלי
 מרבק (מל' ג, כ)
 ונא>מר< לעושה >אורים גדלים כי לעולם חסדו< (תה' קלו, ז)
 ב>רוך< יוצר המ>אורות<

[אהבה]

5 יום אשר בחרתה לידידיך
 זרע אוהביך ויחידך
 כפרה וסליחה למיחדיך
 המציא לקהל ישראל עבדיך

ככ>תוב< ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי (יש' מא, ח)
 [ונאמר] כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו< (תה' קלה, ד)
 ב>רוך< הבוחר בע>מו< יש>ראל<

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, ג); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23 (כולו, א); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 101 (כולו, ב); קמברידג' T-S NS 278.283 וחלק ממנו שם, T-S AS 111.213 (5-7, ג); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים 2-3088.1-2 (שריד מהמאורה והאהבה, ד); שם, ENA 3849.17 (5-8, ה)

כותרת: מאורות א ב 3 מרפה ב 4 לקהל] לעם א ב / יראי א ב / שרשרת הפסוקים: מרבק] אחריו נוסף ונא
 נר אלהים נשמת אדם חופס כל חדרי בטן ונא נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי ד / ונא לעושה] חסר א 5 בחרת
 ג 6 אוהבך א אוהבך ב אוהבך ג ה / ויחידך א ב 7 למיחדיך] מעדיך א ב מ[...] ד 8 ישראל] יעקב א ב ה
 יעק[.]. ד / עבדך ב / שרשרת הפסוקים: אוהבי] לאחריו נוסף ונא אוהב יי שערי ציון מכל משכנות יעקב ד
 / ונאמר כי יעקב וגו'] חסר א ב

1-2 שמש צדקה ... תזריח: הלשון על פי מל' ג, כ. 3 מרפא וארוכה: הצירוף על פי יר'
 לג, ו. 4 לקהל ... שמך: כינוי לישראל. יראה: צ"ל 'יראי', כגרסת כתבי היד. 5 יום
 אשר בחרתה: כינוי ליום הכיפורים. לידידיך: כינוי לישראל. ראו ספרי דברים שנב (מהדורת
 פינקלשטיין, עמ' 409). 6 אוהבך ויחידך: כינויים לאבות האומה, והצירוף על פי בר' כב,
 ב. 7 למיחדיך: כינוי לישראל.

1. המאורה 'שמעה אנקת שוועת מיוקרים' והאהבה 'יום זה לאהוביך עונם לכפרה'

מאורות סנגארי

שְׁמֵעָה אֲנִי אֶנְקֵת שְׁוַעַת מְיֻקָּרִים
 לְאוֹרֵךְ מְצַפִּים וְלִשְׁמֵךְ מְיֻקָּרִים
 מְאוֹר פְּנִיָּהֶם הִבְהִיק בְּיוֹם הַכְּפוּרִים
 הִיָּה זְרוּעָם לְבָקָרִים

ככתות (!) יי חניני (!) לך קוינו היה זרועם לבקרים אף ישועתינו בעת צרה (יש' לג, ב) ונאמר וידבר יי אל משה אחרי מות שני בני אהרן >בקרבתם לפני יי וימתו< (ויק' טז, א) ונאמר אור זרוע לצדיק >ולישרי לב שמחה< (תה' צו, יא) ונאמר >לעושה אורים גדולים <כי לעולם חסדו> (שם קלו, ז) ב>רוך < יוצר אהבת עו>לם<

אהבה סנגארי נע

5 יום זה לאהוביך עונם לכפרה
 זועקים למצוא מחילה וכפרה
 כהתפלל וכהתודה באמירה
 האל הגדול הגבור והנורא

ככתוב ואתפללה אל (!) יי אלהי ואומירה ואתודה ואומרה אנה יי האל הגבור והנורא שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו (דנ' ט, ד)

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 4.24 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 277.41 (2-8, א); שם, T-S NS 278.283 וחלק ממנו שם, T-S AS 111.213 (שריד דל, ב); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3849.17 (1-4, ג); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 199.165 (5-8, ד) נדפס: נ' אלוני וי' טובי (מהדירים), שירים גנוזים: שירים חדשים מגניזת קהיר, ירושלים תשס"א, עמ' ל-לא.

2 מייקרים ג שרשרת הפסוקים: ונאמר וידבר וגו' חסר א ונאמר אור וגו' חסר א ג ונאמר לעושה וגו' ונ' כי ביום הזה וגו' א 5 עונם א 6 מחילה] סליחה ד שרשרת הפסוקים: אלהי] מעל לשורה ג / ואומירה] המעתיק החל לרשום ואומרה וניסה לתקן לואתודה ג / הגבור] מעליו סימני מחיקה ג / שומר] ו"ו נוספה מעל לשורה ג / מצוותיו] לאחריו נוסף לאלף דור ד

1 שמעה אנקת: הצירוף על פי תה' קב, כא. מיוקר]ים: כינוי לישראל שרב כבודם אצל הקב"ה. 2 ולשמך מיקרים: לצירוף ראו שמ"א יח, ל. 3 מאור פניהם הבהיק: כוונתו: שמחם. 5 לאהוביך: כינוי לישראל. 7 כהתפלל: כפי שהתפלל דניאל.

ונאמ>ר> ואמר סולו סולו פנו דרך >הרימו מכשול מדרך עמי> (יש' נו, יד)
 ונא>מר> אוהב יי שערי ציון מכל מכל (!) משכנות יעקוב (תה' פז, ב)
 ונאמ>ר> כי יעקוב בחר לו יה >ישראל לסגלתו> (שם קלה, ד)
 ב>רוך> הבוחר

ז. הזולת 'אשמה למחות מיוצאי ירך'

אמת

אשמה למחות מיוצאי ירך
 בעשור חק למו בערך
 גלה בן אמוץ כל צורך
 ואמר סולו סולו פנו דרך

דרך / סקלו עון לישא
 כי כה אומר רם ונשא

5

ונאמ ואמר וגו' חסר א ד ונאמ>ר> אוהב וגו' חסר א ד

ז. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 277.41 והמשכו שם, T-S NS 131.42 (נוסח היסוד, ג);
 שם, T-S NS 109.113 (א, 46-1); שם, T-S NS 124.90 (ב, 54-50); שם, T-S NS 131.117 (ג, 54-51); שם,
 T-S NS 142.28 (ד, 54-21); שם, T-S NS 201.61 וחלק ממנו שם, T-S NS 202.22 וחלק ממנו שם, T-S
 AS 111.132 וחלק ממנו שם, T-S AS 120.129 (8-14, 19-29, 34-41, 46-54); שם, T-S NS 277.95
 (10-סוף, ו); שם, T-S NS 278.283 וחלק ממנו שם, T-S AS 111.213 וחלק ממנו שם, T-S AS 113.174 וחלק
 ממנו ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3493.1 (3-34, 41-47, ז); קמברידג', ספריית האוניברסיטה
 T-S AS 120.252 (ח, 13-1); שם, T-S AS 121.290 (ט, 8-1); שם, T-S AS 121.292 (י, 30-42); שם,
 T-S AS 126.220 (יא, 34-30); שם, T-S AS 129.24 (יב, 27-29); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 95/23 והמשכו שם,
 Heb. e. 96/19 (כ); פרנקפורט, ספריית הקהילה היהודית (לשעבר) 101 (1-9, ל); סנקט-פטרסבורג, הספרייה
 הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 76 (1-34, מ); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3088.1-2 (1-9, ס);
 שם ENA 3849.17 והמשכו ENA 3240.11-12 (1-34, ע); שם ENA 3462.19 (12-12, פ); שם, ENA 3684.7
 (24-30, צ)

כותרת: זולת אמת א זולת ל מסדס ח אמתה לצומא רבא ס אחר פ 2 בעשור ... בערך] בעשור לחודש הו לניני
 חק בערך ס / למו] לנגן ל / למו חק כ 3 גילה א ט כ ל מ ס ע פ / כל] להמציא א מ ע פ [המציא ח 5 פנו

ז. סיומות מקראיות: יש' נו, י-נט, כא, בדילוגים. 1-2 אשמה ... בערך: שיעורו: כדי
 למחות את אשמתם של ישראל, קבע להם הקב"ה את צום יום הכיפורים. מיוצאי ירך: כינוי
 לישראל, על שום שמ' א, ה. בעשור: את צום יום הכיפורים בי' בתשרי. למו: לישראל. בערך:
 בסדר המועדים. 3 בן אמוץ: הנביא ישעיהו. כל: נראה שצ"ל כגרסת כתבי היד: 'להמציא
 צרך', וכוונתו: גילה לישראל את הדרך הראויה לתקנתם. 5 עון לישא: כדי שהקב"ה יישא

דְּבַר עֲנָה דוֹדֵי צַח
הַכִּיִן תְּשׁוּבָה לְעֻזִי מִצַּח
וּמִגְנוּב וְנֹאוֹף וְרִצַּח
10 כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנֹצַח

וְלֹא לְנֹצַח / אֲשַׁפּוֹךְ קִצְפִי וְחֲמָתִי
בְּעוֹן בְּצַעֲוֵי קִצְפָתִי

זִיהַרְתִּי כִּי לֹא אֶחַפֵּץ בְּמוֹת הַמֵּת וּבִגְנוּפֵיהוּ
חֲדוּל אִם יִחְדַּל מִטְּנוּפֵיהוּ
15 טַעַם פֶּץ נְבִיא לְהִסִיר עֵקוּלֵיהוּ
דְרָכָיו רָאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ

וְאַרְפָּאֵהוּ / לְמַעַן שְׁבַתוּ בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים
בּוֹרָא נִיב שְׁפָתִים

יוֹם זֶה מִכָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה נִפְרָשׁ
20 כִּי בּוֹ מִכָּל מַעַשׂ נִחְקָר וְנִדְרָשׁ
לְשָׁבִים יִמְחוּל וְאַתֶּם יִדְרָשׁ
וְהִרְשָׁעִים כִּיִּם נִגְרָשׁ

דרך נוסף ל 9 ומגנוב ונאוף ורצח] לגנוב ולנאוף ולרצח ל / ולגנוב ולנאוף ס 11 ולא לנצח] חסר כ / לא ול פ / ואשפוך כ 13 זהרתי ז / אחפוץ או כ ע / ובניגופיהו א מ ובניגופיהו ו כ ע 14 חדל ה / יחדול כ / מטינופיהו א מ מטינופיהו ו ז מטנופיהו כ ע 15 נביא] חסר א / עיקוליהו א ה מ ע עיקוליהו ז כ 17 וארפאהו] חסר כ וארפאהו ז / שבת כ 19 נגרש(ו!) ז 20 כי ... ונדרש] חסר א כל מעש בה נחקק ונדרשו / כי ... מעש] כל מעשה בו כ / כל ז מ ע 21 ימחל ע / ואותם א דו כ מ ע ואות[.]. ה / ידריש א

את עוונותיכם. 7 דודי צח: כינוי להקב"ה, על שום שה"ש ה, י. 8 לעזי מצח: לחוטאים. 9 ומגנוב ונאוף ורצח: כוונתו: כדי שישבו מחטאי גנבה, ניאוף ורצח. הלשון על פי יר' ז, ט; הו' ד, ב. 11 אשפוך: צ"ל: 'אשפוך' כגרסת כ"י כ וכמתחייב מן החתימה. 13 זיהרתי: הזהרתי, הודעתי. כי ... המת: יח' ית, לב. ובניגופיהו: ובמותו. 14 מטנופיהו: מחטאיו. 15 טעם פץ: דבר אמר. נביא: ישעיהו. להסיר: כדי להסיר. עקוליהו: חטאיו. 17 שבתו בין המשפתיים: על פי שופ' ה, טז, ורד"ק ביאר שם: 'כלומר יושב ובוטח'. 19 יום זה: יום הכיפורים. נפרש: נבדל, יחד. 20 מכל: צ"ל: 'כל'. נחקר ונדרש: הצירוף על פי דב' יג, טו. 21 ואתם ידרש: ואליהם יפנה, והניקוד בלחץ החרוז.

נג>רש< / מימיו להציל פשעים
אין שלום אמר אלהי לרשעים

25 מליץ יעמד על שערים
נכוחות ללמד לנמהרים
סליחה לבשר בקול מרים
קרא בגרון אל תחשוף כשופר הרים

כשופר הרים / מול עם ירגישון
30 ואתי יום יום ידרשון

עונינו ענו בנו להובישנו
פשעינו רבו ועצמו כיהושינו
צקון לחשינו תקשיב ותרום ראשינו
למה צמנו ולא ראיתה ענינו נפשינו

נפשינו / נבהלה ועמד בויכות נכלמו
35 הן לריב ומצה תצומו

קול קוראו ישמע מחדרהו
קולו יקשיב ולא יבנה עיתורהו

23 נג>רש< [חסר א 25 יעמוד או מצ 26 ללמוד כ 27 סליחה] שח נביא ו כ 29 כשופר הרים] חסר א / [כשופר] חסר ו כ הרים קול נוסף ² / הרים מ / עם ירגישון] אום נחפזון ו אום נחפזון כ / יגעישון ז 31 עוננו ד / להובישנו] להוכיחנו א 32 פשענו ד ו / עצמו ורבו ו י¹ כ / כיהושנו ו מ כיהושנו כ 33 לחשנו ד כ מ / ותרים א ד ו ט י¹ כ מ ע / ראשנו ד ו כ 34 ולא] חסר ו / וראיתו 35 נפשנו כ 37 קוראיו או כ / מחדריהו ה 38 עיתוריהו א ה

23 נג>רש< מימיו: יש' נו, כ (המשך הסיומת המקראית הקודמת). להציל פשעים: כדי להשקיע פשעי ישראל במצולות, וראו מי' ז, יט. 25 מליץ: מוכיח, נביא. יעמד על שערים: השווה יר' ז, ב ועוד. 26 נכוחות: דברי אמת. לנמהרים: כינוי לישראל. ראו יש' לה, ד. 27 בקול מרים: בקול רם. עם ירגישון: ישראל הנקהלים לצאת מן הגלות. גרסת כ"כ: 'אום נחפזון', כינוי לישראל שמעשיהם נבדקים על ידי הקב"ה. 31 עונינו ענו בנו: יר' יד, ז. 32 פשעינו רבו: על פי יש' נט, יב. כיהושינו: שקרינו. 33 צקון לחשינו: על פי יש' כו, טז. ותרום ראשינו: על פי תה' ג, ד, והכתיב על פי תה' כו, ו. 35 נפשינו נבהלה: על פי תה' ו, ד. בויכות: ראו יש' א, יח: 'לכו נא ונוכחה' וגו'. 37 קול קוראו: קול המתפלל. ישמע: נושא הטור הוא הקב"ה. מחדרהו: מן השמים. 38 עיתורהו: תחינתו.

רַחֲמֵי יְהוָה וַיְבַנֶּה בֵּיתוֹ לְטַהֲרֵהוּ
הָלֹא זֶה צוּם אֲבַחֲרֵהוּ 40

אֲבַחֲרֵהוּ / כְּיָסִיר טִיפוּשׁוֹ
יּוֹם עֲנוּת אָדָם נַפְשׁוֹ

שׁוּב עָמִי וּלְרֹאשׁ אֲשִׁימָךְ
שְׁלַח יָדְךָ אֶל אַבְיוֹנֶיךָ וְעָרוּמָךְ
תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל קָמִיךָ 45
הָלֹא פָרוֹס לָרֶעִב לְחַמָּךְ

לְחַמָּךְ < / יְבַרְךָ וּכְאִישׁוֹן יִשְׁמְרָךְ
אֲזִי יִבְקַע כְּשֹׁחַר אוֹרְךָ

תַּעֲרוֹב פִּילוּל וְשׁוּעָה תִישַׁע
תִּצְלִיל בְּמִצּוּלוֹת יָם כָּל פֶּשַׁע 50
תִּפְתַּח אֶרֶץ וַיִּפְרוּ יִשְׁע
וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשִׁבֵי פֶשַׁע

פֶּשַׁע / תִּנְקָה וּכְעַל יָם תִּנְהַלֵּם
מִעֲתָה וְעַד עוֹלָם

39 לטהריהו אה [...] שהו ט 41 כיסיר (כי יסירו) עמי נוסף דו [...] יסי.] כ 43 אשימך כ 44 אל] חסר
ד / אביוניך א לאביוניך ד אביוניך כ / וערומיך א ד כ 47 ישמריך דה 49 תערב כ / ישועה כ 50 במצולת
ו / רשע ו כ 53 וכעל וכעל נוסף כ / ים סוף נוסף ב 54 עולם] לאחריו נוסף ונשיר ג ונשיר לך וג'
מי כמוך ה ועל שפת וג' כ

41 טיפוש: חטאיו הנובעים מכסילותו. 44 שלח ידך: לחלצם ממצוקתם. 45 תמצא ...
קמיך: על פי תה' כא, ט. 47 לח-מך < יברך: הלשון על פי שמ' כג, כה, והנושא הוא הקב"ה.
וכאישון ישמרך: הלשון על פי תה' יז, ח. 49 תערוב פילול: תפילתנו תערב לפניך.
50 תצליל ... כל פשע: הציור על פי מי' ז, יט. 51 תפתח ... ישע: יש' מה, ח.

ח. הזולת 'אם עוונתו ענו בנו ענייה'

אמת

אם עוונתו ענו בנו ענייה
 לך [נתן] דה על סתורה וגלויה
 ענינו / בבקשתינו שוכן שמי עליה
 כענייה / לאברהם בהר המורה

5 געית שפתינו שילום פרים נסוחיח

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 96.58 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S H 4.24 (כולו, א); שם, T-S H 5a.19 (כולו, ב); שם, T-S NS 109.113 (64-56, ג); שם, T-S NS 124.90 (5-1, ד); שם, T-S NS 130.86 (53-44, ה); שם, T-S NS 131.42 (6-1, ו); שם, T-S NS 131.117 והמשכו סנקט־פטרסבורג, הספרייה הלאומית, אוסף אנטונין Yevr. III B 1116 (27-1, ז); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 137.2(c) (64-56, ח); שם, T-S NS 137.3(d) (ט); שם, T-S NS 142.28 (30-1, י); שם, T-S NS 160.43 (17-סוף, כ); שם, T-S 201.61 וחלק ממנו שם, T-S NS 202.22 וחלק ממנו שם, T-S AS 111.132 (64-60, 30-24, 18-1); שם, T-S NS 277.95 (8-1, פ); שם, T-S NS 206.43 (39-16, ס); שם, T-S NS 273.26 (27-1, ע); שם, T-S NS 277.95 (8-1, פ); שם, T-S NS 328.89 (28-5, צ); שם, T-S Misc. 36.164 (29-1, ק); שם, T-S AS 111.39 (16-1, ק¹); שם, T-S AS 112.171 (34-9, ק²); שם, T-S AS 112.274 (55-סוף, ק³); שם, T-S AS 112.301 (60-59, ק⁴); שם, T-S AS 113.174 (4-1, ק⁵); שם, T-S AS 113.185 (52-סוף, ק⁶); שם, T-S AS 116.275 (23-15, 56-48, ק⁷); שם, T-S AS 123.132 (56-סוף, ק⁸); שם, T-S AS 126.220 (12-8, ק⁹); שם, T-S AS 129.24 (7-4, ק¹⁰); שם, T-S AS 133.295 (10-3, ק¹¹); שם, T-S AS 136.5 (47-42, 13-8, ק¹²); אוקספורד, בודליאנה (2722/1) Heb. f. 44 (44-1, ר); סינסינטי, HUC 1196 (22-1, ת); קמברידג', אוסף מוצרי IV 323 (36-סוף, ך); ניו־יורק, בית המדרש לרבנים ENA 2840.30 (38-סוף, ן); שם, ENA 2851.27 (35-17, ף); שם, ENA 3684.7 (4-1, ץ)

כותרת: זולת אחר ל שחקים א ת אחרת ד אחר ו ע ץ אחר ל י זולת ט ק! זולת אחר ל אמת זולת פ זולת לכיפור ק [...]. רת ק⁵ 1 עוננו ז י ק עוונתו ק! ת סליחה ר / ענייה ב ו ז ט י פ ק ר ץ 2 לך] בכך ב ר / על] על כל נוסף ו ז ט י ל פ ץ חסר ק! / וגלויה א וגלויה י 3 עוננו ב ד י / בבקשתנו י בביטוינו ק / שמי] חסר ר / עלייה ו ז ט י ק ק! 4 כשעניתה ט ק! כענית ע / לאברהם אבינו נוסף ת 5 געית ... נסוחיח] גדול שמך נשביח ק / גיעת א ת געיית ד ו ז י פ / שלום א פ ת בשלום ב בשילום ר / נשוחה א ו ז ט י ל ע צ ק¹⁰ ת נש [...]. ד נסוחה ב פ ל[...]. וחיח ק¹¹

רשימת האישים המופיעה בטור הרביעי של כל אחת ממחרוזות הפיוט מבוססת על המשנה בתענית ב, ד, אך מורחבת ממנה. נראה שתבנית הזולת שלפנינו מושפעת מפיוט קדום, ואפשר שהוא הליטניה השכיחה 'מי שענה לאברהם אבינו בהר המורה הוא יעננו'. ראו במבוא, בצד הערה 31. 1 אם ... בנו: על פי יר' יד, ז. 2 לך [נתן] דה: ההשלמה מכ"י א. סתורה וגלויה: חטאינו הגלויים והנסתרים. לצירוף ראו דב' כט, כת. 3 שוכן שמי עליה: כינוי להקב"ה. 5 געית שפתינו: תפילתנו. שפתינו שילום פרים: תפילתנו כתשלום לקרבנות שחדלו. הלשון על פי הושע יד, ג, וראו גם מדרשו בפסדר"כ שובה יט (מהדורת

כִּי / אֵין לָנוּ לֹא מִזְבִּיחַ וְלֹא זֹבִיחַ
עַגְלָנוֹ / בְּדְרוּשְׁתֵּינוּ מוּחַל וְסוּלַח
כְּעַגְלֵיתָ / לִיצְחָק עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ

הָעוֹיֵנוּ וְהַרְשָׁעוּנוּ לְפָנֶיךָ אֵל

10 וּמְרוֹב עוֹיֵנוּ אֵין יְדִינוּ לְאֵל

עַגְלָנוֹ / בְּוִדּוּיֵנוּ מוֹשִׁיעַ וְגוֹאֵל

כְּעַגְלֵיתָ / לִיעֶקֶב כְּעֵלָה לְבֵית אֵל

כ"י ק

וְדָנוּ וְחִמְסָנוּ לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שָׁמַיִם

וּבְעוֹיֵנוּ חָרַב מְקוֹם עֲמִידַת [רַגְלֵי] לַיִם

15* עַגְלָנוֹ / בְּחִינּוֹנֵינוּ [י]נוּ [רַגְלֵי] לַיִם

כְּעַגְלֵיתָ / לִיּוֹסֵף [בְּמִצְרַיִם]

זְכוֹר לָנוּ חֲסִדֶיךָ אֲשֶׁר לְאֶלְפִים נָצוֹר

כִּי / כָּל קְהָלֵנוּ לְרוֹב רַחֲמֶיךָ עֲצוֹר

15 עַגְלָנוֹ / בְּחִינּוֹנֵינוּ עוֹנָה כָּל יְצוֹר

כְּעַגְלֵיתָ / לְמִשְׁהַ בְּנִקְרַאת הַצּוֹר

טְהוֹר מְהֵרָה סְבִיבֵינוּ תְּתַנְּה

טַעֲמֵינוּ יוֹמֶתֶךָ לְךָ בְּקִרְאָת גָּר [ו]

6 כי חסר ק / אין יו"ד נוספה מעל לשורה נואין ק / לנו היום נוסף ק / לא חסר צ ת / זבח א ב ו ז ט י
ל ע פ צ ק ר ת / זובח א ב ו י ל ע פ צ ק¹⁰ ת מזבח ק 7 בדרישתינו א ז ט י פ ק בדרישתנו ב ע צ ר בדרשתינו
ת / מוחל וסולח / מחלונות משגיח ק / מוחיל ר / וסולח ר ק¹¹ ת 9 הרשענו והעוינו ב ר 10 כי מרוב ק² / עוננו
י עוינו ע עווננו ת / דינו אין ת בדינו ב ק⁹ 11 בוודינו לך נוסף ק! בוודינו א בוודינו ב י ר ק¹² ת
בוודינו צ בוודינו ק / צור מושיע נוסף ק² 12 כשעניתה ט ק! / כעלה חסר ב ק ק! ק⁹ ר ת / בת א בבית
ב ט ק ק! ק⁹ ר ת בית ז י 13 לנו נוסף מעל לשורה נ חסר ע צ ק! ק² / רחמיך וחסדיך נוסף א ז ט י ל
צ ת רחמיך וח[... נוסף ק! רחמיך וחסד וחסד (!) נוסף ע רחמיך ק² חסדיך ר / נוצר (ותוקן בצד ק²) ק² ת
14 כל חסר ב צ ר / קהלך א ז ט י ע צ קהליך ת / לרוב רחמיך ליום זה (הזה ק²) ל ק² / לרוב חסר א ע ת
היום ז ט י צ / לרחמיך א ז ט י ע צ לרחמים ת 15 בחינונו לך נוסף ק! בחינונו א ז ט י ל ע צ ת וחנינו ר /
לכל ק² 16 כשע ק! / בנקרת א ב ז ט י ע צ ק! ר ת [... קרת ל 17 טעמנו ז י טיעם לשונינו כ / לך יומתק א

מנדלבוים, עמ' 377): "ונשלמה פרים שפתינו", א"ר אבהו, מי משלם אותם הפרים שהיינו
מקריבים לפניך, שפתינו, בתפילה שאנו מתפללים לפניך'. 6 זוביח: כוהן המכהן. 7 עַגְלָנוֹ
בדרושתינו: לצירוף ראו תה' לד, ה. מוחל וסולח: כינוי להקב"ה. 9 העוינו והרשענו: ללשון
ראו תה' קו, ו ולנוסח הקבע של הוידוי. 10 אין ידנו לאל: אין בנו כוח; השווה דב' כח, לב;
נחמ' ה, ה. 11 מושיע וגואל: כינויים להקב"ה. 12 כעלה לבית אל: ראו בר' לה, א. לכתבי
היד שאינם גורסים 'כעלה', כוונת הפייטן לבר' כח, יט. 13 חסדיך ... נצור: על פי שמ'
לד, ז. 13* זדנו וחמסנו: על פי לשון נוסח הקבע של הוידוי. שוכן שמים: כינוי להקב"ה.
14 לרוב רחמיך עצור: התכנסנו בכדי שרחמיך יחולו עלינו. עצור: מכונס. 14* מקום
עמידת [רגל]ים: כינוי למקדש, על שום תה' קכב, ב. 15 עונה כל יצור: כינוי להקב"ה.
16 בנקראת הצור: כמו 'בנקרת הצור', ראו שמ' לג, כב. 17 טעמינו: תפילתנו. בקראת:
גרסת רוב כתבי היד: 'בְּלִחְשֵׁת'. 17* טהור: פנייה להקב"ה בכינויו.

כִּי / נִשְׁאַרְנוּ הַיּוֹם בְּלֹא מְמוֹנָה עַגְגָּנוֹ / בְּיַחְדֵּינוּ שׁוֹמֵיֵעַ וְעוֹנָה כְּעַגְגֵּיתָ / לְמֹשֶׁה בְּסִנְיָה *20	לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זַעַם אֶף וְחֵרוֹן עַגְגָּנוֹ / בִּישׁוּעָתֵינוּ וְנִגִּיל וְנָרוֹן כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַהֲרֹן בֵּין בְּדֵי הָאָרוֹן 20
כְּבִיר גְּאֻלֵּינוּ בְּרוּעֵךְ הַחֶסוֹף וְנִצָּא הַיּוֹם מִלְּפָנֶיךָ בְּלֹא כִּסּוֹף עַגְגָּנוֹ / בְּלַחֲשֵׁתֵינוּ וְלֹא נָסוֹף כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַבּוֹתֵינוּ עַל יָם יָם	כְּלֵינוּ בְּיַד מַחְבֵּל וְלַהֲרֹג מָטִים וְעֲלֶיךָ כָּל הַיּוֹם אָנוּ שְׁחוּטִים עַגְגָּנוֹ / בְּלַהֲקֵתֵנוּ וְנִצָּא קְשׁוּטִים כְּעַגְגֵּיתָ / לְפִינְחָס כְּקִנְיָה בְּשָׁטִים
מַחְסִינוּ מְעוֹלָם רָם עַל רָמִים רַחֲמִים תִּמְצִיא לְמַעוֹטֵי עַמִּים עַגְגָּנוֹ / בְּנִצְּקֵתֵנוּ שׁוֹכֵן מְרוֹמִים כְּעַגְגֵּיתָ / לְאַהֲרֹן בְּלוֹבְשׁוֹ אוֹרִים וְתַמִּים	25 מַחְלֵתֵינוּ בְּיוֹם זֶה תּוֹחַשׁ וְתוֹרֵגֵל וְהַמּוֹן רַחֲמֶיךָ עָלֵינוּ יִתְגַּלְגֵּל עַגְגָּנוֹ / בְּנִצְּקֵתֵנוּ וְחֵרְפָתֵנוּ תִּגְלֵל כְּעַגְגֵּיתָ / לַיהוָה שׁוֹעַ כְּשֵׁרֶת בְּגִלְגָּל 25

בז ט י ל ע ק ר ת ה [..] יומתק ס לך [...] ק? / ימתק כ / בלחישת א ז ט י ל ס ע צ ת ה בלחיש[...]. ק? בקריאת
ב כ ר 18 להעביר] ה"א נוספה מעל לשורה נ כי תעביר א ז ט י ל ע ק? ת כי [...] ה ר להשבית ב ר הסיר
כ / זעם אף] אף וזעם א ט ת אף וזעם וחמה ב אף זעם ז זעף אף כ ה נגף ואף ס / זעם] חסר י ר / וחרון] חסר
א 19 בייחודינו א ז י ע צ ת ביחוד [...] ק? בייסודינו ט בשועינו ב בש [...] ה בישועתך ר / ונגיל] ונשמח ת
20 לאהרון ט ת 21 כלנו ב / ביד ... מטים] באפיך ועליך אנו שחוטים ר / להרג ב כ ס 22 ועליך ... שחוטים]
והננו לחרב ולהרג מטים ר / ועליך] כי עליך א ז ט י כ ע ת ה ותמיד כל היום עליך ב כי כל קהלינו עליך
ס צ / כל היום] חסר כ ס צ / אנו] חסר ס צ אנהנו כ 23 בלחשינו ע בלחשנו ה / ונהיה א ז ט י ס ע צ ה
24 לפנחס כ / כקנה] חסר ב כקניא א ז ט י ס ע ה קנא צ בקנאותו ר / בשיטים ל ע 25 מחילתנו ב י ה / ביום
זה] חסר כ לפניך ר / ותגלגל א ותגולגל ז ט י ל ע ק? ה ותעגל ב כ ר ותוסגל צ 26 הטור חסר א / כי המון ל
ק? המון ז ט י / מעיך ורחמיך ב ר / תתגלגל כ ת[...]. לגל ה 27 בלהקתינו ב / וחרפתינו מעלינו נוסף ל וחרפה
מעלינו א ז ט י צ וחרפה [...] לינו ה וחרפה [...] ז / תיגל ב 28 ליהושע א ב ט י ל צ ק ה? / כשרת] חסר א ב

18 להעביר: בתחילה נרשם: 'לעביר', ולצורה ראו שמ"ב יט, יט, אבל עדיפה גרסת כתבי
היד: 'כִּי תַעֲבִיר'. זעם אף וחרון: לצירוף ראו תה' סט, כה. *18 ממונה: כינוי לכוהן העובד
במקדש. ראו משנה, יומא ג, א. 19 בישועתינו: באמצעות ישועתנו. עדיפה גרסת כתבי
היד: 'בְּיַחְדֵּינוּ', בתפילתנו שבה אנו מייחדים אותך. *19 שומיע ועונה: כינוי להקב"ה.
21 ולהרג מטים: על פי מש' כד, יא. *21 כביר: פנייה להקב"ה בכינויו. בזרועך החסוף:
לצירוף ראו יש' נב, י. *22 כיסוף: בושה. 23 בלהקתינו: בעת שהתכנסנו לתפילה.
קשׁוּטִים: דוברי אמת. *23 נסוף: נכלה. 24 לפינחס קננה בשטים: ראו במ' כה, א–יג, וצ"ל
'כקניא'. 25 ותורגל: נראה שכוונתו: תהיה שכיחה ומצויה. ראו גרסת כתבי היד: 'וְתִגְלֵלְגֵל',
היינו: תחול עלינו. *25 מחסינו ... רמים: פנייה להקב"ה בכינויו. 26 והמון רחמיך: על
פי יש' סג, טו, וגרסת כ"י ב ו–ר: 'מְעִיךָ וְרַחֲמֶיךָ' על פי הפסוק. *26 למעוטי עמים: כינוי
לישראל, על שום דב' ז, ז. 27 וחרפתינו תגל: על פי יהו' ה, ט. תגל: תסיר. *27 שוכן
מרומים: כינוי להקב"ה. 28 כשרת בגלגל: נראה שרומז למילת בני ישראל, ראה יהו' ה,
ב–ט. *28 בלובשו אורים ותמים: ראו שמ' כה, ל.

שִׁים עֵינֶיךָ בְּנוּ וְאֵל נְסוּפָה
 30 כִּי / גָדַל כְּאִיבֵינוּ וְלֹא מִצָּאנוּ תְּרוּפָה
 — — — —
 עֲגִינוּ < / בְּעֵינֵינוּ וּמַחֵץ מִכְתִּינוּ תְּרַפֶּה
 כְּעֲנִיתָ < / לְשִׁמוּאֵל כְּזַעַק בְּ[מ]צָפָה

פָּנֵינוּ קָדְרוּ וְחָשְׁכוּ בְּנוּ עֵינַיִם
 כִּי / אֲשַׁמְתִּינוּ גְּדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם
 35 עֲגִינוּ < / בְּצַעֲקֵתֵנוּ כְּמִבֵּין כְּרוּבִים שְׁנַיִם
 כְּעֲנִיתָ < / לְדָוִד בְּצִיּוֹן וְלְשִׁלְמָה בְּנוּ בִירוּשָׁלַיִם <*

כ"ר

קוּמָה לְרַחֲמֶיךָ אֵל חַנוּן וְחוֹמֵל
 קְדוֹשׁ קָשׁוּב שִׁיחֵינוּ כִּי כָּל לֵב נִקְמַל
 כִּי / עַד עֶפֶר הִיגִיעוּנוּ כּוֹרְעֵי לְסִמָּל
 וְהִצַּר הִיצַר וְהָרַס וְלֹא חָמַל
 עֲגִינוּ / בְּרַחֲשֵׁתֵנוּ וְאָבַד עוֹבְדֵי סִמָּל
 40 כְּעֲנִיתָ < / לְאֵלֵיהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל *40
 עֲגִינוּ / לְאֵלֵיהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל

שְׁקַעְנוּ וְטַבַּעְנוּ כְּטַבִּיעַת אֲדָן

ק² ר² 29 שית ק' / עיניך יו"ד ראשונה מעל לשורה נ עינך כ / בנו] עלינו א ט י ק² על[... / ה / ואל
 נסופה] ונדוחינו (ונדוחנו ט) תאספה א ט י ק² ונידוחינו תאסופה לנד[... / ה / נסופה] נספה ב נספה ר נאספה כ
 30 כאיבינו] מכאבינו כ כאבינו ק² [... / בנו ב / מצאינו ב מצינו כ ק² 31 בעינויינו א ב ט ה בעינו כ בענויינו
 ק² ר / מכותינו א / רפה א ט רפא כ ה תרפא ב 32 כזעק] חסר ב ה קצעק א ט כ 33 בנו] מנו ר / עינים] יו"ד
 ראשונה מעל לשורה נ ענים כ עיניים ר 34 אשמותינו א אשמתנו כ / השמים כ 36 לדוד א ב / בציון]
 חסר ב ר / ושלמה ב 37 לרחמינו א ב ט ס לרחמנו כ כ / אל] חסר א ב ט כ ס כ / חונן א ב ט כ ס כ / ומוחל
 ס 38 [..]עונו עד [..]פרן / הגיעונו א ב כ ס כ / הסמל כ לבל ב ט 39 ברחשינו א ט ה ברחישתנו ס ברינונינו
 / אל ... גומל] ובהסדים גומל כ / אל] חסר ב ס נ / רוב ב 41 שקענו ... אדן] שפלנו עד עפר וטבענו כאדן

29 נסופה: נכלה. ראו גרסת כ"י א: 'ונדוחינו תאספה'. *29 סופה וסערה: הצירוף על פי
 יש' כט, ו. אחזתנו וגם רעדה: ללשון ראו שם לג, יד. 30 גדל כאיבינו: הצירוף על פי
 איוב ב, יג. 31 ומחץ מכותינו תרפה: על פי יש' ל, כו. 32 כזעק ב[מ]צפה: ראו שמ"א
 ז, ה-ט. 33 וחשכו בנו עינים: לצירוף ראו איכה ה, יז. 34 אשמתנו ... לשמים: על פי
 עז' ט, ו. 35 כמבין כרובים שנים: כפי שענית לאבותינו בהתגלותך מבין שני הכרובים;
 ראו שמ' כה, כב. 37 קומה לרחמיך: הצירוף על פי תה' קב, יד, ועדיפה גרסת כתבי היד:
 'לְרַחֲמֵינוּ'. *37 נקמל: נדכא. 38 עד עפר היגיעונו: ללשון ראו יש' כה, יב. כורעי לסמל:
 כינוי לעובדי עבודה זרה. ראו גרסת כ"י ב: 'כורעי לבל'. *38 והרס ולא חמל: על פי איכה
 ב, יז. 39 ברחישתינו: בתפילתנו. רב טוב גומל: הלשון על פי יש' סג, ז. *39 עובדי סמל:
 כינוי לעובדי עבודה זרה. 40 לאליהו בהר הכרמל: ראו מל"א יח, לו. 41 שקענו וטבענו:
 מטפורה לצרות הגלות. כטביעת אדן: כפי שאדני המבנה משוקעים בקרקע, והלשון על פי
 איוב לח, ו. ראו גרסת כ"י כ: 'אָבָן', והשוו שמ' טו, ה.

[שׁוּבֵינוּ וְשׁוּבֵי]נוּ וְהָשִׁיב מִמֶּנּוּ חָרֵב אֶל נֶדֶן
 עֲנֵנוּ < / בְּתַעֲנִיתֵנוּ וּמְטוּבְךָ נִתְעַדֵן
 כָּעֲנִיתָ > / [לְאֵלֵי]שָׁע עַל הַיַּרְדֵּן

45 שׁוּבֵינוּ הַיּוֹם לְהוֹסִיף עַל כָּל תְּהַלְתֶּיךָ
 וְאֵל תִּמְנַע מִמֶּנּוּ רוֹב מְחִילְתֶּיךָ
 עֲנֵנוּ < / בּוֹיַעוּדֵינוּ וְעִזּוֹר קְהֵלְתֶּיךָ
 כָּעֲנִיתָ > / לְחִזְקֵהוּ 'שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלְתֶּיךָ'

[לְךָ נִתְּנָה] עַל זְדוֹן וּשְׁגָגָה
 50 כִּי / מֵרׁוֹב גְּזִירוֹת אֶחְזַתְנוּ דְּאָגָה
 עֲנֵנוּ < / [בְּיוֹם צָרָה] וּפּוֹגָה
 כָּעֲנִיתָ > / לְיוֹנָה מִמַּעֲי הַדָּגָה

מִמַּעֲוֹן קִדְשְׁךָ [הַ]שְּׁקִיפָה שׁוֹכֵן שָׁמַי עֲלִיּוֹת
 כִּי / שְׁמַךְ נִקְרָא מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת

ר / שׁוֹקַעְנוּ כִּן / בְּטַבִּיעַת ב / אֲבָן כ 42 [שׁוּבֵינוּ] ... נֶדֶן] כִּי שׁוֹחַתְנוּ בַּחֲרֵב נִדָּן א [..] שׁוֹחַתְנוּ בַּחֲרֵב נֶדֶן
 ט כִּי [.... ....] נֶדֶן / [שׁוּבֵינוּ] שׁוּב / שׁוּבֵינוּ כ / וְהִשְׁבֵּנוּ / מִמֶּנּוּ] נׁסֶף מַעַל לְשׁוֹרָה נַחֲסַר בַּכֶּרֶן
 43 בְּתַעֲנִיתֵנוּ בְךָ / וּבְטוּבְךָ אֵט 44 כְּעִנִּיתָ כ / עַל יַד נׁסֶף / שִׁפְתַּי הִירְדֵן נׁסֶף בַּר / הִירְדֵן] לֹא־חָרִיו נׁסֶף
 אֵל הוֹרַתְנוּ בֵּאל מֶלֶךְ ר 45–60 הַטּוֹרִים חֲסָרִים א 45–64 הַטּוֹרִים חֲסָרִים ב 45 סִגְבֵינוּ הַ שׁוֹגְבֵנוּ כ
 שׁגְבֵנוּ / לְהוֹאִסִיף כ / כַּל] חֲסָר הַט כ 42 / תְּהַלְתְּךָ כ תְּהִילוֹתֶיךָ ק¹² [..]הַלְתְּךָ / 46 וְאֵל] כִּי לֹא הַט כ /
 מְחִילְתְּךָ כ מ[... תְּךָ / 47 בּוֹיַעוּדֵינוּ לְךָ נׁסֶף הַט בּוֹיַעוּדֵינוּ כ / וְעִזּוֹר קְהֵלְתֶּיךָ] לְמַעַן מִלְתְּךָ כ / וְעִזּוֹר הַ לְוַעַד
 / בְּעַד קְהִילְתֶּיךָ נׁסֶף הַט קְהִילְתֶּיךָ קְהִילְתֶּיךָ / 48 לִיחְזִיקֵהוּ הַט כ / בְּנוֹאֵם שְׁמַעְתִּי נׁסֶף כ / תְּפִילְתֶּיךָ הַ
 תְּפִילְתְּךָ כ / 49 [לְךָ] לְפָנֶיךָ הַךָ / וְעַל שְׁגָגָה כ 50 כִּי] חֲסָר / וּמֵרׁוֹב / גְּזִירוֹת] חֲטָאֵינוּ הַט חֲטָאֵנוּ ק?
 אֲשַׁמְתֵינוּ כ עֹנֵינוּ / אֲחֻזְתָנוּ] נִפְשֵינוּ הַ וּנִפְשֵינוּ ט נפ[...נוּךָ 51 [בְּיוֹם צָרָה] וּפּוֹגָה] בִּישׁוּעַתֵנוּ מִצָּרָה גְדוּלָה
 כ / צָרָה וּפּוֹגָה] זֶה וּרְחֻמִים נִשִּׁיגָה / 52 בְּמַעֵי הַט / הַגְדָה (!) ט הַדָּגָה כ 53 שׁוֹכֵן] וּמֵרׁוֹב / 54 קְרָאֵנוּ ט ק⁷ךָ

42 [שׁוּבֵינוּ וְשׁוּבֵי]נוּ: הַהִשְׁלָמָה מִכִּי ב. כּוֹוֹנֵתוֹ: הַשִּׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ, וְלִלְשׁוֹן רֵאוּ תְהַ' פֶּה, הַ;
 יח' לט, כז. וְהָשִׁיב ... נֶדֶן: עַל פִּי דְהִי"א כֹּא, כז. 43 וּמְטוּבְךָ נִתְעַדֵן: הַלְשׁוֹן עַל פִּי נַח' ט,
 כה. 44 [לְאֵלֵי]שָׁע: הַהִשְׁלָמָה מִכִּי ה. רֵאוּ מִל"ב ב, יד. 45 לְהוֹסִיף ... תְּהַלְתֶּיךָ: עַל פִּי
 תְהַ' עֵא, יד. 46 וְאֵל: נִרְאִית גֵּרֶסֶת כִּי ה: 'פִּי לֹא'. 47 בּוֹיַעוּדֵינוּ: בְּהַתְּכַנְסוֹתֵנוּ לְתַפִּילָה.
 48 שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִילְתֶּיךָ: מִל"ב כ, ה; יִשׁ' לַח, ה. 51 [בְּיוֹם צָרָה]: הַהִשְׁלָמָה מִכִּי ה. וּפּוֹגָה:
 וְדַאֲבוֹן נִפְשׁוּ. 52 לְיוֹנָה מִמַּעֲי הַדָּגָה: יוֹנָה ב, ב. 53 מִמַּעֲוֹן קִדְשְׁךָ [הַ]שְּׁקִיפָה: עַל פִּי דִב' כו,
 טו. שׁוֹכֵן שָׁמַי עֲלִיּוֹת: כִּינּוּי לְקַב"ה, ו'עֲלִיּוֹת' כְּתִיבֹר לְשָׁמַיִם עַל פִּי תְהַ' קד, ג. 54 שְׁמַךְ ...
 תַּחְתִּיּוֹת: עַל פִּי אִיכָה ג, נה.

55 <עַגְנֹו> / בְּנִאֲקֵינֹו מִיד פְּרִיץ חֵיוֹת
כְּעַגְנֵיתָ / לְדַנְיָאֵל מְבוֹר אַרְיוֹת

יְקַדְמוֹנוּ רְחֻמֶיךָ וְלֹא נִתְבַּיֵּשׁ
[...] אוֹיְבֵינוּ תּוֹכְלִים אֵשׁ
[עַגְנֹו] / בְּנִאֲקֵינֹו אֵשׁ אוֹכְלָה אֵשׁ
60 כְּעַגְנֵיתָ / לְחַנְנִיָּהּ וּמִישָׁאֵל וְעֲזַרְיָהּ מִתּוֹךְ כְּבִשָׁן הָאֵשׁ

כְּלִינוּ וְקַמְלָנוּ כְּקִנְיָהּ וְסוֹף
מְסֻטֵי[נִ]ינֹו וּמְחֻטְאֵינוּ הַיּוֹם יְסוֹף
עַגְנֹו < / בְּהַגְיוֹנֵינוּ בְּזוֹרְעֵךְ הַחֶסֶף
כְּעַגְנֵיתָ / לְמִשָּׁה וְלֹאֲבֵתֵינוּ עַל יַם סוֹף

55 בנאקתינו ... חיות] בנשיאת ידינו מול שרפים וחיות נ / בנאקתינו] בנשיאת יד ט כ בועקתינו כ / מיד] כמבין כ 56 בבור ג ט נ 57 יה יקדמונו נוסף ב נ / רחמך כ / ואל כ נ / נתבייש ג ח ט ק³ [...]בייש כ 58 כי טובות רבות להנחיל אוהבך יש ג ט ח נ להנחיל לעמך טובך יש כ כי טובו[.] ר[.]ת להנחיל אוה[...] ק³ 59 בצעקתינו ח ט כ / אכלה נ 60 מישאל ג / מתוך] חסר ג ח כ בתוך ט ק⁴ / בכבשן ג ח נ מכבשן כ / אש כ נ 62 מסטי[ני]נו ... יסוף] כי מחטיאנו (מחטיאנו ט ל) ידחו וכל אספסוף (האספסוף ח) א ח ט ל כ כי מרוב חטיאנו הנה ידיחוננו כל זד ויהיר וכל אספסוף ג רודינו ידחה ומ[...]יננו יסוף כ מש[...] יודחו [...] יסוף נ [..] טיאנו ידחו וכל [...]ק³ כי מח[...] אספסוף ק⁸ 63 בהגיונו ח בתחנונו כ / ובזרועך כ 64 ולאבותינו א ח כ נ ואבותינו ג ט ק³ ולאבותנו ל / סוף] ונשיר לך שיר חדש וגמר א ועל שפת הים ראו עמך את גבורתך והאמינו בכ ובמשה עבדך בגילה ג ונשיר וג' ח ט ונשיר לך וג' ח ט גמרה כ [...] שפת ים סוף ק³

55 בנאקתינו: ראו גרסת כ"י ט: 'בְּנִשְׁאֵינוּ כְּפִינוּ', והשוו לטור 27. פריץ חיות: כינוי לאויבי האומה, על פי יש' לה, ט. 56 לדניאל מבור אריות: ראו דנ' ו. 57 יקדמונו רחמיך: תה' עט, ח. 58 אויבינו תוכלים אש: השוו תה' כא, ט-י, אך גרסת רוב כתבי היד: 'פי טובות רבות לְהַנְחִיל אוֹהֲבֶיךָ יֵשׁ', על פי מש' ח, כא. 59 אש אוכלה אש: כינוי להקב"ה, וראו דב' ד, כד. 60 לחנניה ... האש: ראו דנ' ג. 61 וקמלנו כקנה וסוף: על פי יש' יט, ו. 62 מסטי[נ]ינו ... יסוף: ראו גרסת רוב כתבי היד: 'פי מְחֻטְאֵנוּ יְדָחוּ וְכָל אֶסְפְּסוּף'. 63 בהגיונו: בזכות זמרתנו. בזרועך החסוף: הצירוף על פי יש' נב, י, וראו טור *21 לעיל.

ט. זולת לשבת וליום הכיפורים 'וידבר אמריו להציל מפרך'

זולת לשבת ועשור

אֲמַרְיוּ לְהַצִּיל מִפְּרָךְ בִּיאָר לְחֻמוֹקֵי יָרֵךְ גְּדוֹלַת שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר תְּבוּ[ע] צוֹרֶךְ וְאָמַר סוֹלוּ סוֹלוּ פָּנָו דָּרֶךְ	וַיִּדְבֹר שִׁיר הַשִּׁירִים
דוֹבֵר צֶדֶק לְאֶבֶן מַעֲמָסָה הַמְּלַבֵּין כְּשֶׁלֶג חֲטָאֵי לִכְבָּסָה וַיַּעַד שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר רוּחַ לְחַפְּשָׁה כִּי כֹה אָמַר רִם וְנִשְׂא	5 וַיֹּאמֶר יִשְׁקִינֵי
וְךָ וַיִּשֶׁר אֶל מִשְׁמֵר יְהוֹרִיב חֲסִיד וְנֶאֱמָן בְּגִשְׁתּוֹ לְהַקְרִיב טוֹעֲמֵי שַׁבָּת וְעֵשׂוֹר נוֹה מִחֲרִיב לְהַחֲרִיב כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב	בְּזֹאת יָבוֹא 10 לְרִיחַ

מקורות: אוקספורד, בודליאנה (2745/3) Heb. d. 57, דף 19 (1-14 'משכיני', נוסח היסוד לטורים 1-13, ג); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 273.26 (10-32, נוסח היסוד לטורים 14-32, א); שם, T-S AS 112.274 (1-2, ב); שם, T-S AS 112.301 (1-5, ג); פריז, אוסף מוצרי IV 323 (1-18, ד)

כותרת: אחר לשבת ועשור (ועשר ב) בד 2 ביאר ד 7 ויעוד ד 10 חסיד] חי"ת מת וקנת ג 11 מחריבם א

פתיחות מקראיות: ויק' טז, א ואילך ושה"ש א, א ואילך; סיומות מקראיות: יש' נז, י ואילך.
 1-4 וידבר ... דרך: נראה שמשמע המחרוזת כולה הוא: הקב"ה דיבר כדי להציל את ישראל מעונש ('מפרך'), ביאר להם איך לתבוע את צורכיהם מהקב"ה ביום הגדול, הוא 'שבת ועשור', יום הכיפורים שחל בשבת, וקרא לישראל לסול את דרכם ולחזור בתשובה כדי שיהיו ראויים שתפילתם תתקבל. 2 לחמוקי ירך: כינוי לישראל, על שום שה"ש ז, ב ומדרשו. 3 תבו[ע] צורך: לשון תפילה; ראו ירושלמי ברכות ד, ד [ח ע"ב] ועוד הרבה. וההשלמה מכ"י ג. 5 דובר צדק: כינוי להקב"ה, על שום יש' מה, יט. לאבן מעמסה: כינוי לישראל, על שום זכ' יב, ג. 6 המלבין ... לכבסה: כינוי להקב"ה, על שום תה' נא, ט (השוו גם יש' א, יח). 7 ויעד: קבע, או: צירף. רוח לחפשה: כדי למצוא לישראל רווחה ונופש מחטאיהם וממלאכתם. 9 וך וישר: נראה ככינוי לכוהן הגדול, והצירוף על פי מש' כא, ח ועוד. אל משמר יהויריב: נראה שכוונתו: מקום משמר יהויריב, הוא בית המקדש. 10 לריח: כוונתו לריח הקטורת או לריח הניחוח של הקרבנות. חסיד ונאמן: כינויים לכוהן הגדול. 11 טועמי ... להחריב: למען ישראל חרב את נוה מחריבם. טועמי שבת ועשור: למען ישראל, ומשמע הכינוי: טועמי עונג השבת, או: למען המתפללים ביום השבת ויום הכיפורים.

<p>יִלְבִּישׁ בְּבוֹאוֹ לְנוֹיָהוּ כִּי תוֹרַת אֱמֶת הִיְתָה בְּפִיָּהוּ לְקִיַחַת שִׁבְתָּ וְעֵשׂוֹר אִם יַעֲכְבוּהוּ בְּעֶזְרֹן בְּצַעֲוֹ קִצְפֹתַי וְאַכְהוּ</p>	<p>כְּתַנֶּת בְּד קִדְשׁ מִשְׁכְּנִי</p>	15
<p>מִקְהֵלוֹת תַּמִּים נִיהַג לְכַפֵּר שְׁמֵצָה וּכְתָמִים סְלִיַחַת שִׁבְתָּ וְעֵשׂוֹר לְהַעֲבִיר אֲשָׁמִים דְּרָכָיו רְאִיתִי וְאַרְפָּאָהוּ וְאַנְחָהוּ וְאַשְׁלֵם נִיחֻמִּים</p>	<p>וּמֵאֵת עֲדַת שְׁחוּרָה</p>	20
<p>עוֹלַת כְּפוּרִים לְרוֹכֵב רְבוּתִים פְּזוּרָה בֵּין הַמִּשְׁפָּטִים צִיּוֹי שִׁבְתָּ וְעֵשׂוֹר לְהַגִּישׁ בְּנַעֲיֻמוֹתִים בוֹרָא נִיב שְׁפָתִים</p>	<p>וְהַקְרִיב אֶל תְּרֵאוֹנִי</p>	
<p>קְדוּשַׁת נְבוֹנִים לְשֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ רְמִיזוֹת סֵדֵר עֲבוּדָה אֲשֶׁר כָּהֵן נִפְרָשׁ שִׁבְתָּ וְעֵשׂוֹר מְכַל יָמִים הוֹפְרָשׁ וְהַרְשָׁעִים כִּיָּם נִגְרָשׁ</p>	<p>וְלִקַּח הַגִּידָה לִּי</p>	25
<p>שְׁנֵי גוּרְלוֹת לְכַפֵּר פְּשָׁעִים תַּמּוֹת שַׁעֲשׂוּעִים סֵדוֹר שִׁבְתָּ וְעֵשׂוֹר קָרְבַּן אֲחִים וְרַעִים אֵין שְׁלוֹם [אָמַר אֱלֹהֵי לְרַשָּׁעִים]</p>	<p>וְנָתַן אִם לֹא תִדְעֵי לָךְ</p>	30

13 ילבש א / [..]נוהוד 27 הופרש] ו'ומעל לשורה א

13 ילביש: מוסב על הכוהן. לנויהו: אל המקדש. 14 משכני: קרב את ישראל אליך. כי ... בפיהו: בזכות הכוהן, ועל פי מלאכי ב, ו. 15 לקיחת שבת ועשור: קרבנות היום. אם יעכבוהו: יורד אל הסיומת המקראית – הקב"ה יעניש את הכוהן אם יעכבו את קרבנותיו. 17 מקהלות תמים: כינוי לישראל. 18 שחורה: כינוי לכנסת ישראל על פי שה"ש א, ה ומדרשו. ניהג: לימד, הנחה. שמצה וכתמים: חטאים. 21 לרוכב רבותים: כינוי להקב"ה, על שום תה' סח, יח, ו'רבותים' כינוי למלאכים. 22 בין המשפתיים: אונקלוס תרגמו (בר' מט, יד): 'בין תחומיא'. 23 ציוי: קרבן. בנעימותים: בנועם, או: בשירה ובזמרה, ויורד לסיומת המקראית. 25 קדושת נבונים: נראה שהוא כינוי לכוהן הגדול. לשם המפורש: את הגורל שרשום עליו השם המפורש. 26 רמיות ... נפרש: רמזיו וסודותיו של סדר העבודה שבוארו לכוהן. 27 הופרש: נבדל, יוחד. 30 תמות שעשועים: כנראה כינוי לכנסת ישראל התמה. 31 אחים ורעים: כינוי לישראל, על פי תה' קכב, ח.

י. מי כמוכה 'אדון הסליחות אלוהי הרוחות'

מי כמוכה באלם יי מי כמוכה

מי כמוכה אָדוֹן הַסְּלִיחוֹת אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת
בְּיוֹם כִּיפּוּר מֵאֲזֵין שִׁיחוֹת
גּוֹלָה עֲמוּקוֹת וּמִבְּאֵר פְּעֻנוּחוֹת
דּוֹרֵשׁ וּמִבֵּין עַל עַם בְּטוּחוֹת

5 אין כמוך ואין דומה לך

מי כמוכה הַנוֹטֵעַ אֲזַנִּים וְיוֹצֵר עֵינַיִם
וּבוֹרֵא נֵיב שְׁפָתַיִם
זֵירוֹז יָדָיִם וַחֲלִיק רַגְלָיִם
חוֹפֵשׁ מַעֲצֵם וּבוֹחֵן סָרְעָפַיִם

10 אין כמוך ואין דומה לך

כפיפה

מי כמוכה אל רוגע היים
ומי דומה לך גוער בים

מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S NS 109.113 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 133.108 (16)–
סוף, א); שם, T-S NS 137.3(d) (כולו, ב); אוקספורד, בודליאנה Heb. e. 96/19 (כולו, ג); בודפסט, אוסף
קויפמן 108 (66), דף 1 (כולו, ד); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים ENA 3237.1 (8–סוף, ה); שם, ENA 3741.5
(11–45, 1); קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 (16–22, ז); שם, T-S AS 133.55 (22–סוף, ח)
נדפס: פליישר, היוצרות, עמ' 429–431.

1 כמוך ג [...]. וכה ד / הרוחות [...] תות ד 2 כפור ב ג 6 מי כמוכה חסר ג / ויצר ג 8 וחזק ג ד הו [...] זק ב
9 שרעפים ב ג 10 לך] לאחריו נוסף [...] כמ' ה 11 כפיפה] חסר ב ג ה / כמוכה ג / אל] חסר ג
12 אל גוער ג [...] ד) נוסף ג ד

1 אדון ... הרוחות: כינויים להקב"ה. אלוהי הרוחות: על פי במ' טז, כב; שם כז, טז.
2 שיחות: תפילות. 3 גולה עמוקות: על פי איוב יב, כב. פענוחות: נסתרות. 4 בטוחות:
את מסתריו של העם, ולצורה השווה תה' נא, ח. 6 הנוטע ... עינים: על פי תה' צד, ט.
7 ובורא ניב שפתים: על פי יש' נז, יט. 8 וחילק: נראה שצ"ל: 'וּחִיזַק', כגרסת שאר כתבי
היד. 9 ובוהן סרעפים: על פי תה' קלט, כג. 11 רוגע היים: ראו יש' נא, טו. 12 גוער

גְּבוּל שָׁם לַיָּם
 מַיִם עַד יָם
 עַד פֹּה אוֹמֵר לַיָּם 15
 וּמַחְרִיב לְשׁוֹן יָם
 וְטִיבֵעַ צָרִים אֶל תּוֹךְ הַיָּם
 וְהוֹצִיא זְרִיזִים מִתּוֹךְ הַיָּם
 דָּו נָטָה עַל הַיָּם

הַיָּם / רָאָה 20
 נְבוּאָה כְּנֶבֶאָה
 שִׁירוֹ לַיִּי כִּי גָאָה גָאָה

מִי כְּמִכָּה 25
 טְהוֹר אַתָּה וּמְשַׁרְתִּיךָ טְהוֹרִים
 [יְחִיד] וּמְיֻחָד נְאֻדָּר בְּאֲדִירִים
 כּוֹבֵשׁ עֲזֹנוֹת בְּמִצּוֹלוֹת סְתָרִים
 לְתַפְלַת יִשְׂרָאֵל תִּפְתַּח שְׁ[עָר]ים

אֵין כְּמוֹךָ וְאֵין דּוֹמָה לָךְ

מִי כְּמִכָּה מְלֶךְ מְרַחֵם וּמַעֲבִיר עוֹן

14 ועד בגדה ה' 15-16 הטורים חסרים ו / פה תבוא נוסף בגדה / אמר בגדה / לים] לאחריו נוסף משבית שאון ים בגדה ה' 16 ומחרים ד והחרים ז [...].רים ה' 17 טורים 17-18 חסרים ז / טורים 17-18 נתחלפו ג / ד / זדים בגדה זידים ד / אל תוך] בתוך ג ד 18 ידדים בו 21 נבואה] חסר ו נביאה א ז / כניבאה ד ז 23 מי כמכה] חסר ד / ק[...].שים ה' 24 אדיר ה' / באדירים] לאחריו נכפל יחיד ומיוחד נאדר באדירים ב 25 ומשליכם במצולות נוסף ו / למצולות ג ד 26 לתפילת ג 27 דומה לך] זולתיך ג ד 28 מי כמכה] חסר ג ד

בים: על פי נח' א, ד. 13 גבול שם לים: על פי יר' ה, כב. 14 מים עד ים: הלשון על פי תה' עב, ח ועוד. 15 עד ... לים: על פי איוב לח, יא, וצ"ל: 'פה תבוא', כגרסת כתבי היד. ברוב כתבי היד נוסף לאחר הטור טור נוסף: 'מְשַׁבֵּית שְׁאוֹן יָם', על פי תה' סה, ח. 16 ומחריב לשון ים: על פי יש' נ, ב. גרסת כ"י ד ה: 'ומחריב', ועל פי יש' יא, טו. 17 צרים: כינוי למצרים, ונראית יותר גרסת כתבי היד: 'זְרִיזִים'. 18 זריזים: כינוי לישראל. 19 ידו ... הים: יש' כג, יא. 20 הים ראה: תה' קיד, ג. 21 נבואה כנבאה: את נבואתה של מרים. ראו גרסת כ"י א: 'נְבִיאָה'. 22 שירו ... גאה: שמ' טו, כא. 24 [יחיד]: ההשלמה מכ"י א. 25 כובש: מסתיר. במצולות סתרים: בסתרי מצולות, סמיכות הפוכה, והציוור על פי מי' ז, יט. 26 לתפלת ישראלים: הצירוף על פי מש' טו, ח. ש[ע]רים: ההשלמה מכ"י א.

נורא בהסירך היום עון
 [שא נא סלח נא לעם כבד עון] 30
 עובר על פשע ונושא עון

אין כמוך [ואין דומה] לך

כפיפה

מי כמכה אלהי הרוחות
 ומי דומה לך מאזין שיחות
 [מברך]ך ארוחות 35
 להוגי פצחות
 מישר ארוחות
 להולכי נכוחות
 משביע בצחצחות
 לשוכני צחיות 40
 בידיו הפתוחות
 מכלכל ברווחות
 מדחה אנחות
 ממשוחחים סליות
 מענג בש[ו]בע שמחות 45
 [י]שמחוך שמחות

29 נורא [חסר ג / היום] חסר ו 30 [סלח נא] חסר ו / עם ה 31 הטור חסר ד / עובר על פשע] חסר ג / נושא ו 32 הטור חסר בו / [דומה] לך] כמעשיך ג כמעד ד 33 מי] לפניו נוסף ל כפיפה ב לו [...]יפה ח / כמוכה ג 37 מיישר בה ח / ארוחות ג 38 הולכי ג ד 39-40 הטורים חסרים ג ד 40 שוכני בו / צסיות(?) א 41 בידוד [...]ידו הו 42 ברוחות א ג ד 43-44 הטורים חסרים ג ד 44 משוחחי א במסוחחי ה 45 מענג במנוחות נוסף ג ד [...]עונג במנוחות נוסף ה / בשבעו / שמחות] לאחריו נוסף משביח בצחצחות שוכני צחיות ג ד 46 הטור חסר א ב ג ד ה

29 נורא: פנייה להקב"ה בכינויו. בהסירך היום עון: ללשון ראו יש' ו, ז. 30 [שא ... עון]: ההשלמה מכ"י ב. לעם כבד עון: כינוי לישראל, על פי יש' א, ד. 31 עובר ... עון: על פי מי' ז, יח. 33 אלהי הרוחות: ראו טור 1 ובביאורו. 34 מאזין שיחות: ראו טור 2 ובביאורו. 35 [מברך]ך: ההשלמה מכ"י ג. ארוחות: את מזונו של האדם. 36 להוגי פצחות: לאומרי תפילות. 37 מישר ארוחות: לצירוף ראו מש' ג, ו. 38 להולכי נכוחות: להולכים בדרך הישר. 39 משביע בצחצחות: על פי יש' נח, יא. 40 לשוכני צחיות: על פי תה' סח, ז. 42 ברווחות: בשפע. 44 ממשוחחים: ממתפללים. 45 בש[ו]בע שמחות: על פי תה' טז, יא. 46 [י]שמחוך: נושא הטור הם ישראל.

[שְׁמֹחֹת] / הַנְּחַל לְעַם אֱלֹהִים
וּמְחֹסְרֵם תְּמַלֵּא
נֹרָא תְהַלּוֹת עוֹשֶׂה פְּלֵא

זֶה צוֹר

יא. יי מלכנו 'סברנו ותוחלתנו עינינו תלויות לך'; ועד מתי 'ועד מתי קצנו ארך ורחק'

יי מלכנו

סְבָרְנוּ וְתוֹחַלְתֵּינוּ עֵינֵינוּ תְלוּיֹת לְךָ
שֵׁים עֵינֵיךָ בְּנוּ וְלֹא נֹאבֵד לְמוֹלְךָ
סְבוֹל נָא אֲבוּדֵינוּ לְהַסְתוֹפֵף בְּצִילְךָ
סְפָרְעֵל לְקַבְּצֵנוּ כְּבִטְחוֹן מִיְלּוֹלְךָ
שְׂאֵי סְבִיב עֵינֵיךָ וְרָאֵי כָּלֵם נְקַבְּצוּ בְּאוֹ לְךָ 5

47 [שמחות] חסר א / הנחיל א ב ג ד / לעם אלה] להם ב 48 ומחוסרם ג / תמלה ד 49 תהלות ד / פלה ד
זה צור] מי כמוך ממליך כל מלך ב ד מי כמוך ממליך ג [...] ממליך ה

יא. מקורות: קמברידג', ספריית האוניברסיטה T-S H 15.37 (נוסח היסוד, ג); שם, T-S NS 109.113 והמשכו
שם, T-S NS 125.29 (כולו, א); שם, T-S NS 137.2(c) והמשכו שם, T-S AS 118.298 (1-18, ב); שם,
T-S NS 137.2(r) והמשכו אוקספורד, בודליאנה Heb. d. 57 (2745/3), דף 19 (כולו, ג); קמברידג', ספריית
האוניברסיטה T-S NS 199.165 והמשכו שם, T-S NS 202.21 (1-3, 11-17, 24-סוף, ד); אוקספורד,
בודליאנה Heb. e. 96/19 (1-14, ה); לונדון, הספרייה הבריטית Or. 5557 E 27-28 (10-סוף, ו); בודפסט,
אוסף קויפמן 50 (8), דף 1 ע"א (26-סוף, ז); שם, 108 (66), דפים 1-2 (כולו, ח); ניו-יורק, בית המדרש לרבנים
ENA 3237.1 (1-19, ט); שם, ENA 947.13-14 (14-סוף, י)
נדפס: פליישר, היוצרות, עמ' 329-330.

כותרת: יי מלכנו סנגארי ד 1 סברינו א ג ד [...] רינו ט / ותוחלתנו ב ה ט 2 עינך א / בנו [...] לינו ח / ואל א
ב ג ד ח / למולך] חסר ה 3 אבודנו ב אובדנו ה אובדנו ח / ונסתופף א להסתופף ח / בצלך א ב ג ה ח 4 סף
רעל א ב ג ח סף [...] ט / לקבצנו ב קבצנו ה קבצנו ח / הבטחתה א כבטחונות ב ג / מולך ה 5 וראי] חסר א /

47 [שמחות] הנחיל: ההשלמה מכ"י ג. לעם אלה: ראו שמ"א ב, כג. 49 נורא ... פלא: שמ'
טו, יא.

יא. 1 סברנו ותוחלתנו: פנייה להקב"ה בכינויו. 2 ולא: גרסת רוב כתבי היד: 'ואל'.
3 סבול: שא. אבודנו: נידחיו. 4 ספרעל: כינוי לירושלים, על פי זכ"י, ב. כבטחון
מילולך: כהבטחת דברך. 5 שאי ... לך: יש' מט, יח; שם ס, ד. 6 קיצינו: זמן גאולתנו.

ועד מתי

[ועד מתי] קיצינו רחוק וארץ
 ובארצות הגוים היינו בפרך
 וניגש חורש בקוצר ודורך
 ומן היום הזה נחלתינו ברח
 ואמר סולו סולו פנו דרך 10

לשאל געו חיינו ורוחינו קצרה
 לכדונו צרינו כאשה מצירה
 לך קוינו עונה פעת צרה
 לאשר הבטח[תנו] רוחינו נצרה
 לא תקום פעמים צרה 15

יום צרה וציקה באויבינו יגדול
 יום חשך ואפלה ממנו יחדול
 יום ענן וערפל המון לאמים ידול

כולם בגג הח 6 קצינו בגג הח ט [...]. צונו א 7 גוים א ג ה ט גויים ב ח / היינו] משלו בנו א עבדים (ע [...]. ג)
 משלו בנו בג הח ט 8 ונגש א בג הח ט / ודרך הח דורך ט 9 הטור חסר ה י / תברך א ג ט 10 סלו סלו
 11 ורוחנו בג [...]. חנו ה 12 צרים א בג ד ח ציר[...]. ט / והיינו כאשה (כאש[...]. ה) נוסף א בג ד ה והיינו
 [...]. נוסף ט וה[...]. ח / מצרה א בג ד ה ח [...]. צרה ט 13 קוינו] חסר ג קראנו א ד ח ט / בעת] חסר
 ח / בצר[...]. ח 14 רוחנו ג נפשנו י / נעצרה א ג ו ח נעצר[...]. ט קצרה ד נוצרה י 15 לכן לא נוסף ד 16 יום]
 ועד מתי נוסף לפניו א / וציקה] חסר ד ומצוקה א בג ו וצוקה ח י / באויבינו] עתה א בג ד ח [...]. ה ט ממנו
 י / יחדול י 17 הטור חסר א / חושך ו / ואפילה ו ח / ממנו יחדול] על אויבינו יגדול י / מנו ג ו 18 המון
 לאמים] שאון לאומים א ג ה ח ט / ידול] חסר א בו ידול נוסף ג בו תדול נוסף י

7 ובארצות הגוים: לצירוף ראו תה' קה, מד. היינו בפרך: הלשון עילגת, וגרסת כתבי היד:
 'עבדים משלו פנו בפרך', ועל פי איכה ה, ח. 8 וניגש ... ודורך: עמ' ט, יג. אפשר שאלו
 מטפורות לעינויי העם (השווה תה' קכט, ג), אך אפשר שזו כבר תפילה לעת הגאולה.
 9 ומן ... ברך: ראו חג' ב, יט. 10 ואמר ... דרך: יש' נו, יד. 11 לשאל געו חיינו: הלשון
 על פי תה' פח, ד. 12 כאשה מצירה: כאישה שתקפוה צירי לידה. על פי יר' מח, מא; שם
 מט, כב, ועדיפה גרסת כ"י א ד: 'והיינו כאשה'. 13 לך קוינו: יש' לג, ב. גרסת כתבי היד:
 'קראנו'. 14 לאשר ... נצרה: רוחנו שומרת וזוכרת את הבטחתך לנו, וההבטחה בטור הבא.
 הבטח[תנו]: ההשלמה מכ"י א. רוחינו נצרה: גרסת כמה מכתבי היד: 'נעצרה', ואולי על פי
 מש' כה, כח. 15 לא ... צרה: נחום א, ט. 16 יום: ראו גרסת כ"י א: 'ועד מתי יום' וכו'.
 צרה וציקה: צ"ל: 'וצוקה', ועל פי יש' ל, ו ועוד. באויבינו: גרסת רוב כתבי היד: 'עמ' / ואם
 כן זו קינה על מצב האומה, אבל בטורים הבאים מופיעות בקשות לגאולת העם ולפורענות
 האויבים, ועל כן נוסח הפנים עדיף. 17 יום חשך ואפלה: יואל ב, ב; צפ' א, טו. 18 יום

יֹום אֲשֶׁר תִּנְצֹר לְגוֹי גָּדוֹל
יַעֲמַד מִיְכָאֵל הַשָּׁר הַגָּדוֹל 20

מְתֵי אֲדוֹן אֲנָחָה תִּסֵּר
מְנוּחָה תִּתֵּן לְאֲסוּרִים בְּאוֹסֵר
מְאַרְץ תַּעֲקֹר מְלֻכִּיּוֹת עֶשֶׂר
מְזָה וּמְזָה זֶה לְזָה נִתְבַּשֵּׁר
מֵה נְאוּוֹ עַל הַהָרִים רְגְלֵי מְבַשֵּׁר 25

נְרָאךְ עֵין בְּעֵין בְּשׁוֹבֵךְ בְּרַחֲמִים
נֹוה קְדָשְׁךָ תִּכּוֹנֵן בְּהַר מְרוֹמִים
נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית יְיָ בְּרֹאשׁ הַהָרִים הָרְמִים
נִשְׂוֹא תִנְשָׂא עִם מְעוּטֵי עַמִּים
נוֹשְׁעִים בְּךָ תִּשְׁוַעַת עוֹלָמִים 30

19 תנצור] חסר ה תצור א ג ו ח / לגיו ח 20 יעמד] יעמוד ה ו ח יום יעמוד א יום אשר יעמוד י 21 מת[
מהרה י / אנחות מלבינו נוסף י / תסיר ג ה הסיר י 22 מנוחה תתן לאסורים] מעת (בעת א) לאומים תאסור
א ג ה ו [...] לאומים [...] אסור ח 23 מארץ] מתי א ג ה ח / מלכות נ מכליות (!) ח מלכות י 24 זה] וזה א ג
26 נראך] ועד מתי נוסף לפניו א / נראה א 27 נוח כסאך י / תכונן בהר מרומים] תכונן לקבץ לתוכו (בתוכו
א) רחומים א ג ו תקבץ לתוכו רחומים ד לקבץ רחומים ה ח 28 נכון ... הרמים] נצח תשכן כבודך מלא רחמים
י / הר ... הרמים] באחרית הימים א ג ד ה ו ח 29 נשא ח / ינשאו א ה ו ז ח ינשאו ג [...]נשאו ד תשא י / עם]
חסר ה ז בו א ג ד ו ח עדת י 30 בך] ביי א ג ה ו ז ח י

ענן וערפל: יואל שם; צפ' שם. המון לאמים: הצירוף על פי תה' סה, ח. גרסת רוב כתבי היד:
'שְׂאוֹן לְאוּמִים', ועל פי יש' יו, יב. ידול: ידלדל, לשון דלות ועוני. 19 לגוי גדול: כינוי
לישראל. 20 יעמד ... הגדול: דנ' יב, א. 22 מנוחה תתן: לצירוף ראו מל"א ח, נו. באוסר:
במאסר. גרסת כ"י א: 'בְּעַת לְאוּמִים תִּאֲסֹר בְּאוֹסֵר'. 23 מלכות עשר: השוו מדרש לקח טוב,
בלק (מהדורת בובר, דף קכט ע"ב): "ד"א, "אשר יעשה העם הזה" (במ' כד, יד), כשעתידין
לבוא עם גוג ומגוג עם עשר מלכיות האמורין על ידי דוד, שנא' "כי הנה אויביך יהמיון" (תה'
פג, ג), "גבל ועמון ועמלק פלשת עם יושבי צור גם אשור גלוה עמם היו זרוע לבני לוט סלה"
(שם, ח-ט). אולם בכ"י י: 'מְלָכוֹת עֶשֶׂר', הרומז לחיה הרביעית שראה דניאל (ז, ז) וקרנין
עשר לה', הנדרשת כמלכות רומא (בר"ר ויחי [מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 253]). 24 מזה
ומזה: מכל עבר. 25 מה ... מבשר: יש' נב, ז. 26 נראך ... בשובך: על פי יש' נב, ח. 27 נוח
קדשך: שמ' טו, יג. בהר מרומים: גרסת כתבי היד האחרים: 'לְקַבֵּץ לְתוֹכוֹ רְחוּמִים', ו'רחומים'
כינוי לישראל. 28 נכון ... ההרים: על פי יש' ב, ב, וגרסת כתבי היד האחרים: 'בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים', ועל פי יש' שם. 29 עם מעוטי עמים: כינוי לישראל, על שום דב' ז, ז. 30 נושעים ...
עולמים: על פי יש' מה, יז.

ככ>תוב> ישראל נושע ביי תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד
(יש' מה, יז)
ונא>מר> גואלנו יי צבאות שמו קדוש ישראל (שם מז, ד)
ב>רוך> גאל ישראל

ונא>מר> גואלנו וגו' חסר ה ז / גאל ישראל מלך צור ישראל וגואלו י